

Virve Heikkinen
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK) - diakoni
Opinnäytetyö, 2023

IKÄIHMISTEN TOIVEET KAJAANIN SEURAKUNNAN DIAKONIATYÖLLE

TIIVISTELMÄ

Virve Heikkinen

Ikäihmisten toiveet Kajaanin seurakunnan diakoniatyölle

58 sivua ja 3 liitettä

Kevät 2023

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), diakoni

Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää yli 80-vuotiaiden kajaanilaisten toiveita ja tarpeita Kajaanin seurakunnan diakoniatyölle. Kyselystä saatavien tietojen pohjalta diakoniatyöntekijät kehittävät vanhustyötä Kajaanin seurakunnassa.

Tutkimus oli kvantitatiivinen kyselytutkimuksena toteutettava kartoitus, joka toteutettiin strukturoituja ja avoimia kysymyksiä sekä niiden yhdistelmiä sisältävällä kyselylomakkeella. Aineiston analysoinnin menetelminä käytettiin tilastollista analyysiä ja ryhmittelyä.

Kysely lähetettiin 1941 syntyneille kotona asuville kajaanilaisille. Lisäksi kyselyä pidettiin esillä seurakunnan yhteydessä toimivissa ikäihmisten ryhmissä ja seurakunnan nettisivuilla. Vastauksia saatiin 103 kpl.

Diakoniatyön toimintamuodoista tutuimmat olivat vanhusten kirkkopyhä ja vertaisryhmät. Tietoa diakoniatyön toiminnasta saatiin parhaiten Kotiseurakuntani-lehdestä sekä Koti-Kajaani lehdestä. Liikuntarajoitteet ja kulkemiseen liittyvät haasteet olivat suurin este toimintaan osallistumiselle. Suurin osa diakoniatyölle esitetyistä toiveista liittyi yhteyden pitämiseen ikäihmisiin, esimerkiksi puhelinkeskusteluihin ja kotikäynteihin. Toiveita esitettiin myös liittyen ryhmiin ja muuhun toimintaan, liikkumisen tukemiseen ja hoitoapuun, tiedottamisen lisäämiseen sekä käynteihin esimerkiksi päivätoiminnassa.

Diakoniatyön sisältö ei ollut kaikille vastaajille tuttua. Keinoja yksinäisten ja avuntarpeessa olevien ikäihmisten löytämiseksi on hyvä kartoittaa. Verkostoituminen ikäihmisten palvelujen kanssa tukisi tätä tavoitetta. Ikäihmiset kaipasivat mukaan ryhmiin ja kokoavaan toimintaan. Näiden kautta toteutuva yhteisöllisyys ja vertaistuki ehkäisevät yksinäisyyttä.

Asiasanat: diakoninen vanhustyö, ikäihminen, vanhuus

ABSTRACT

Virve Heikkinen

Elderly people's wishes for the diaconal work on the Kajaani parish

58 pages and 3 appendices

Spring 2023

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services, Diaconal Work

The purpose of the thesis was to find out the wishes and needs for diaconal work that people older than 80 years have in the Kajaani parish. Based on the information obtained from the survey, the diaconal workers will develop the work done with elderly people in the Kajaani parish.

The study was a survey carried out as a quantitative survey, for which a questionnaire containing structured and open-ended questions and their combinations was used. The methods of data analysis were statistical analysis and grouping.

The survey was sent to residents in Kajaani who were born in 1941 and were living at home. In addition, the survey was displayed in group activities for elderly people organized in connection with the parish and on the parish's website. 103 responses were received.

The most familiar forms of diaconal work were the church holiday for the elderly and peer groups. Information about the activities of diaconal work was best obtained from the local papers Kotiseurakuntani and Koti-Kajaani. Physical limitations and challenges related to travel were the biggest obstacles to participating in the activities. Most of the wishes expressed for diaconal work were related to keeping in touch with the elderly, for example telephone conversations and home visits. Wishes were also expressed in relation to groups and other activities, support for movement and care assistance, as well as more information and visits to, for example, day activities.

The content of diaconal work was not familiar to everyone. It is good to map out ways to find elderly people who are lonely and in need of help. Networking with services for the elderly would support this goal. Elderly people longed to participate in groups and gatherings. Community spirit and peer support realized through these prevent loneliness.

Keywords: deacon, an elderly person, old age

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 VANHUUS ELÄMÄNVAIHEENA.....	5
2.1 Ikäihminen ja vanhuus	5
2.2 Ikäihmisten elämänlaatu	5
2.3 Ikäihmisten voimavarat	8
3 VANHUUS JA YHTEISKUNTA	10
3.1 Vanhuus Suomessa	10
3.2 Ikäihmisten palvelut hyvinvointialueilla	11
4 VANHUUS JA KIRKON TYÖ	13
4.1 Kirkko toimijana vanhustyön kentällä	13
4.2 Diakoninen vanhustyö.....	14
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	17
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	18
6.1 Tutkimusympäristö ja yhteistyökumppani.....	18
6.2 Tutkimusmenetelmä.....	20
6.3 Aineiston keruu	21
6.4 Aineiston analysointi	22
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	24
7.1 Vastaajien taustatiedot.....	24
7.2 Ennestään tutut toimintamuodot	24
7.3 Tiedon saaminen	26
7.4 Diakoniatyöntekijän kohtaaminen	27
7.5 Ikäihmisten rajoitteiden huomioiminen	29
7.6 Toiveet diakoniatyölle.....	32
7.7 Toiveisiin vastaaminen.....	35
7.8 Toiveiden yhteenveto	36
8 TULOSTEN TARKASTELU	38

8.1 Diakoniatyön tunnettuus ja tiedon saaminen.....	38
8.2 Yhteydenpito ikäihmisiin.....	40
8.3 Yhteys verkostoihin	43
8.4 Rajoitteiden huomioiminen.....	44
8.5 Ryhmät ja avoin toiminta.....	45
8.6 Hoitoapu.....	47
9 POHDINTA	48
9.1 Eettisyys ja luotettavuus.....	48
9.2 Kehitysehdotukset ja jatkotutkimusaiheet	49
9.3 Ammatillinen kasvu	52
LÄHTEET.....	54
LIITE 1. Huoneentaulu kehitysehdotuksista	60
LIITE 2. Kyselyn saatekirje	61
LIITE 3. Kyselylomake	63

1 JOHDANTO

Vanhuus ikäjaksena on heterogeeninen. Ikäjaksoon kuuluu eri-ikäisiä ihmisiä, joiden terveys, toimintakyky ja sosioekonominen asema vaihtelee. Vanhuuteen liittyy usein toimintakyvyn heikkeneminen ja sen myötä avun tarve. (Kirkon vanhustyön strategia 2015, s. 7.) Kotona asuvien 80 vuotta täyttäneiden elinolot ja elämänlaatu ovat hyvät. Hyvää elämänlaatua ylläpitää psyykinen hyvinvointi, riittävä päivittäinen toimintakyky, tarpeita vastaavat tulot sekä tyytyväisyys terveystalouteen. Arviot elämänlaadusta heikkenevät 80. ikävuoden tietämillä. (Vaarama ym., 2014, s. 20, s. 40.)

Ikäihmisten määrä väestöstä kasvaa jatkuvasti. Väestön ikääntyminen tulee olemaan koko yhteiskunnalle suuri haaste seuraavina vuosikymmeninä ja johtaa kirkon näkökulmasta luultavammin diakonisen vanhustyön tarpeen kasvuun. (Kiiski 2013, s. 67–68, s. 84.) Julkinen sektori kaipaa kirkkoa vanhustyössä yhteistyötahoksi mutta samalla toimimaan vanhustyön kentällä myös entistä itsenäisempänä toimijana (Pöyhönen, 2015, s. 53). Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Ovet auki -strategiassa todetaan diakonian tarpeen lisääntyvän. Yhdeksi huolenaiheeksi nostetaan väestön vanheneminen. (Ovet auki, 2020.)

Reilun 36000 asukkaan Kajaanissa oli vuoden 2022 lopussa yli 80-vuotiaita 2260 henkilöä (Tilastokeskus i.a.-a). Vuonna 2030 heitä on jo yli 3000 henkilöä ja määrä kasvaa koko ajan (Tilastokeskus i.a.-b.) Kajaanin seurakunnan diakoniatyössä iäkkäiden asiakkaiden määrän oletetaan kasvavan samassa suhteessa kaupungin ikäihmisten määrään nähden.

Kajaanin seurakunnan diakoniatyössä tuli ajankohtaiseksi kehittää vanhustoimintaa. Toimintaa haluttiin lähteä kehittämään selvittämällä ikäihmisten toiveita diakoniatyölle. Tässä opinnäytetyössä kartoitettiin keinoja ja menetelmiä, joilla ikäihmisten tarpeisiin voitaisiin vastata. Kyselytutkimuksen kohderyhmäksi valikoituivat yli 80-vuotiaat kajaanilaiset. Opinnäytetyön tuloksia hyödynnetään vanhustoiminnan kehittämisessä.

2 VANHUUS ELÄMÄNVAIHEENA

2.1 Ikäihminen ja vanhuus

Ikäihmisiä kuvatessa on yleisesti käytössä useita termejä, mm. seniori, ikäihminen, vanhus tai eläkeläinen. Eri termeillä viitataan erilaisiin ominaisuuksiin, jotka liittyvät ikään tai toimintakykyyn. (Koski ym., 2005, s. 7.) Ikäihmisistä käytettävät nimitykset vaikuttavat tapaan, joilla heihin suhtaudutaan. Nimitykset myös kuvastavat odotuksia, joilla heidän odotetaan käyttäytyvän. Vanhus nimitykseen liittyy käsityksiä sairauksista ja avun tarpeesta. Vanhus-termi sivuuttaa jäljellä olevat voimavarat. Pelätessään vanhukseksi leimautumista henkilö saattaa jopa salailla terveydentilaansa tai kieltäytyä apuvälineiden hankinnasta. Ikääntyvä-nimitykseen sisältyy käsitys suhteellisen hyvästä toimintakyvystä. (Ahonen ym., 2014, luku Suomen väestön vanheneminen.) Tässä opinnäytetyössä käytetään termiä vanhuus puhuttaessa yli 80-vuotiaiden ikäkaudesta. Yli 80-vuotiaista henkilöistä puhuttaessa käytetään termiä ikäihminen.

Kirkon vanhustyön strategiassa todetaan, että vanhuus ikäjaksona on heterogeeninen. Ikäjaksoon kuuluu eri-ikäisiä ihmisiä, joiden terveys, toimintakyky tai sosiaaliekonominen asema vaihtelee. Vanhuus on aina kokemuksellinen asia. Vanhuuteen liittyy usein toimintakyvyn heikkeneminen ja sen myötä avun tarve. (Koski ym., 2005, s. 7.) Vanheneminen ei ole pelkästään biologinen ilmiö vaan pitkälti myös sosiaalinen ilmiö. Yhteisön kirjoittamattomat ja kirjoitetut normit vaikuttavat siihen, millaista käyttäytymistä ihmiseltä odotetaan ja millainen toiminta on suotavaa ja millainen ei. (Ahonen ym., 2014, luku Vanheneminen/Johdanto.)

2.2 Ikäihmisten elämänlaatu

Suomalaisten hyvinvointi 2014 tutkimusraportin mukaan kotona asuvien 80 vuotta täyttäneiden elinolot ja elämänlaatu ovat hyvät. Hyvää elämänlaatua

ylläpitää psyykinen hyvinvointi, riittävä päivittäinen toimintakyky ja tarpeita vastaavat tulot. Elämänlaatua lisäsivät myös tyytyväisyys asuinympäristöön sekä terveys- ja muihin palveluihin. Arviot elämänlaadusta heikkenivät 80. ikävuoden tienoilla verrattuna nuorempiin ikäryhmiin. Harva koki silti elämänlaatunsa huonoksi. Vuoden 2009 tutkimukseen verrattuna, yli 80-vuotiaiden fyysinen elämänlaatu oli pysynyt samana, mutta tyytyväisyys ihmissuhteisiin, asuinympäristön olosuhteisiin ja palvelutarjontaan sekä rahojen riittävyyteen olivat heikentyneet merkittävästi. Psyykinen elämänlaatu oli kuitenkin parantunut. Elämänlaadun riskitekijät liittyvät terveyden ja toimintakyvyn heikkenemiseen, kipuun, yksinäisyyteen, rahan puutteeseen sekä lähipalvelujen saatavuuden ongelmiin. Yksinäisyys kasautuu yksinasuville vanhuksille, erityisesti 85 vuotta täyttäneille miehille. (Vaarama ym., 2014, s. 20, s. 26, s. 40.)

Ikääntyvässä väestössä yksinäisyys on terveyttä, toimintakykyä ja kognitiota uhkaava riskitekijä. Sen on arvioitu vähentävän noin kuusi toimintakykyistä elinvuotta. Kokemus yksinäisyydestä ja mielekkäiden roolien puute vaikuttavat olevan merkittävämpiä kuin sosiaalisen verkoston laajuus. Sosiaalisesti miellyttävät tilanteet ylläpitävät aivojen toimintakykyä. (Jyväkorpi ym., 2020, s. 341.)

Uotila on tutkinut yksinäisyyttä väitöskirjassaan Vanhuus ja yksinäisyys. Uotilan mukaan yksinäisyyttä aiheuttaa sosiaalisten suhteiden vähentyminen sekä terveyden ja toimintakyvyn heikentyminen. Myös muutokset omassa itsessä nähtiin yksinäisyyden syyksi. Iän myötä on tullut sisäisiä ja psyykkisiä muutoksia ja oma käytös ja luonne ovat muuttuneet tavalla, joka lisää vaikeutta solmia uusia ihmissuhteita. Aloitekyky on heikentynyt ja uusien ajatusten omaksuminen on hankalaa. Yksinäisyyden kokemukseen näyttää vaikuttavan myös terveydenhuollon ja koko yhteiskunnan kielteiset asenteet iäkkäitä kohtaan. Tämä aiheuttaa yksilötasolla kokemuksen tarpeettomuudesta ja arvottomuudesta. (Uotila, 2011, s. 46–50.) Läheissuhteet ja niiden luoma turvallisuus ovat mielialaongelmien käsittelyssä tärkeässä asemassa. Uusien läheissuhteiden rakentaminen voi olla ikäihmisille haasteellista. (Ahonen ym., 2014, luku Vanheneminen/Mielialaongelmat.)

Tutkimusten mukaan yksinäisyys vaikuttaa terveyteen. Se sairastuttaa kehoa kuormittamalla stressijärjestelmää ja rasittamalla immuunijärjestelmää. Yksinäisyys on yhteydessä korkeaan verenpaineeseen sekä sydän- ja verisuonitauteihin. Mielialaoireet, kuten masentuneisuus ja ahdistuneisuus, lisääntyvät ja itsemurhariski kasvaa. Ikäihmisillä myös muistiongelmien ja -sairaudet lisääntyvät. Yksinäisyys lisää kuolleisuutta 26 prosentilla. (Lähteenmäki, 2022, s. 74.) Diakoniabarometrissa 2022 noin 40 prosenttia kartoitukseen vastanneista diakoniatyöntekijöistä kohtasi viikoittain pitkäaikaisesta yksinäisyydestä kärsivän vanhuksen ja sama määrä vastaajista vähintään kerran kuukaudessa (Hammarén ym., 2022, s. 36). Myös korona-aika lisäsi yksinäisyyttä (Lähteenmäki, 2022, s. 73).

Yksi elämänlaatua heikentävistä ongelmista liittyy mielenterveyden häiriöihin. Niitä voivat aiheuttaa hoitamattomat sairaudet, kuten masennus, dementia, sekavuustilat, psykoosi, ahdistuneisuus, alkoholin väärinkäyttö ja persoonallisuuden häiriöt (Tenkanen 2007, s. 185). Masennus on ikäihmisten yleisin mielenterveysongelma. Vaikeasta masennuksesta kärsii n. 2–5 prosenttia ikäihmisistä ja jopa 15–30 prosenttia kärsii lievästä mielialan laskusta. (Eläkeliitto i.a.) Ikäihmisten masentuneisuuteen liittyy merkittävä toimintakyvyn heikkenemisen riski sekä vaikeita tiedonkäsittelyn ongelmia. Lievissäkin mielialaongelmissa esiintyy ongelmia muistissa ja tiedonkäsittelyssä. Riskit laitoshoidon ja terveyspalveluiden käytön lisääntymiseen sekä omaisten kuormittumiseen kasvavat. (Ahonen ym., 2014, luku Vanheneminen/Mielialaongelmat.)

Muistisairaiden osuus asumispalveluiden ja kotihoidon asiakkaista kasvaa vuosittain. Vanhuspalveluiden arvioidaan kohdentuvan lähes kokonaan muistisairaille noin vuosikymmenen loppuun mennessä. Tästä kehityssuunnasta voi päätellä, että vanhenevan yhteiskunnan pulmana ei olekaan vanhuus vaan vanhuuden mukanaan tuoma aivojen terveyden menetys. (Finne-Soveri, 2017.)

Vanhuudessa turvattomuutta aiheuttavat samankaltaiset asiat kuin väestöllä keskimäärin. Maailmanlaajuiset ekologiset tekijät sekä maailmantilanteeseen

liittyvät asiat aiheuttavat eniten turvattomuutta. Ikäihmisillä muita ikäryhmiä suurempi turvattomuuden aiheuttaja on pelko laitoshoitoon joutumisesta, joutuminen riippuvaiseksi toisten avusta ja pelko muistin heikkenemisestä. Yleistä on myös yksin asumisesta johtuva turvattomuus. Ikääntymiseen liittyy myös keskimääräistä useammin pelkoa väkivalta- ja omaisuusrikollisuudesta. (Niemelä, 2007, s. 173–175.) Asumisen turvallisuus syntyy toisen ihmisen läsnäolosta. Hyvinvointia tuottava asuminen voi toteutua, jos kotiin on saatavilla riittävästi palveluja ja kodista on mahdollista päästä ulkoilmaan ja tapaamaan toisia ihmisiä. (Ylä-Outinen, 2012, s. 125)

Itä-Suomen yliopiston yhdessä Kainuun HYTE- ja SOTE-asiantuntijoiden ja alueen ikäihmisten kanssa kehittivät ikäihmisiä osallistavan toimintamallin. Yhteiskehittämisestä saadun tiedon pohjalta keskeiset ikääntyneiden hyvinvointia Kainuussa heikentävät tekijät liittyivät kotona asumisen palveluiden tasavertaiseen saatavuuteen, digitaalisten palvelujen ja osallistavan toiminnan puutteelliseen saatavuuteen ja saavutettavuuteen sekä ikäihmisten eriarvoisiin vaikuttamisen mahdollisuuksiin palvelujen kehittämisessä. Ratkaisuna hyvinvointia heikentäviin tekijöihin esitettiin toimenpide-ehdotuksia; osallistavan ryhmämuotoisen palvelunohjaustoiminnan järjestämistä, julkisten kuljetuspalveluiden järjestämistä ja koordinoitua pitkien välimatkojen maakunnassa sekä hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen järjestämiä säännöllisiä ikäihmisten kokoontumisia. (Mäki-Opas & Nuutinen, 2022)

Ikäihmisten hyvinvoinnissa fyysisen ja psykologisen toimintakyvyn edistäminen on ensiarvoisen tärkeä tavoite ikääntyvässä Suomessa. Tämä tavoite tulisi huomioida yhteiskunnan kaikilla alueilla. (Jyväkorpi ym., 2020, s. 342.)

2.3 Ikäihmisten voimavarat

Vanhuuden ikävaiheen kehitystehtävänä on elämän tarkoituksellisuuden kokeminen. Sen myönteisenä tuloksena muodostuu positiivinen elämän arvostus. Elämän tarkoituksellisuuden kokemisen tärkeimpiä tekijöitä ovat läheiset ihmiset sekä elämään liittyvät asiat, kuten elämä itse, elämän arvostus

ja elämän eteenpäin meno. Muita tärkeitä elämän tarkoituksellisuuden lähteitä ovat terveys ja toimintakyky, psyykinen hyvinvointi, harrastukset sekä uskonto. Ikävaiheen kehitystehtäviä ovat myös mm. muuttuvat roolit ja tehtävät yhteiskunnassa sekä sopeutuminen omaan terveyden ja toimintakyvyn muutoksiin. On myös sopeuduttava puolison ja ikätovereiden sairastumiseen sekä mahdolliseen leskeytymiseen. (Read & Suutama, 2008.)

Voimavarat voidaan ryhmitellä neljään pääryhmään. Ensimmäinen pääryhmä on kollektiiviset tai ryhmätason voimavarat. Tähän ryhmään kuuluvat poliittinen vaikuttaminen, taloudelliset voimavarat tulojen ja omaisuuden muodossa, asunto, koulutus, terveys sekä itsensä toteuttamiseen liittyvä tekeminen. Toinen pääryhmä on sosiokulttuuriset voimavarat, jotka liittyvät vanhuuden kehitystehtävään ja elämäntalouden keinoihin. Elämäkokemuksen ja viisauden myötä eletystä elämästä ja muistoista tulee voimavara. Kolmas pääryhmä on ympäristö, jossa kodin ja asuinympäristön sekä sosiaalisen verkoston merkitys on keskeistä. Neljäs pääryhmä käsittää psyykkiset ja henkiset voimavarat, joihin kuuluvat mm. tunteiden hallinta, tiedot ja taidot, luovuus ja harrastukset, myönteinen elämäntalouden asenne sekä elämäntaloudet. (Koskinen, 2004, s. 53–75.)

Luovaan toimintaan osallistumisella on elinikää pidentäviä vaikutuksia. Myönteisiä vaikutuksia on mm. musiikilla, soittamisella, laulamisella ja taideaktiiviteeteilla. Ne lisäävät päivittäisiin toimintoihin osallistumisen edellytyksiä ja niillä on positiivisia vaikutuksia hyvinvointiin. Vaikutukset ulottuvat myös yhteisötasolle lisäten sosiaalista vuorovaikutusta ja kohottamalla ikäihmisten itsetuntoa. (Ahonen ym., 2014, luku Vanheneminen/Luovuus.)

Ikäihmisten elämäntalouden vahvistaminen edellyttää kokonaisvaltaista näkemystä ikäihmisen hyvinvoinnista ja siihen liittyvistä tekijöistä. Siihen liittyviä asioita ovat fyysisen toimintakyvyn ohella psyykkisen toimintakyvyn ulottuvuuksia, kuten ihmisen arvio omasta onnellisuudestaan ja tyytyväisyydestä elämäänsä, myönteisten tunteiden kokeminen, kokemus elämän tarkoituksellisuudesta, itsensä toteuttamisesta sekä kokemus sosiaalisen ympäristön hallittavuudesta. Mielen hyvinvoinnin myönteiset ulottuvuudet

kannattaa huomioida hyvinvoinnin edistämisessä sekä häiriöiden ennaltaehkäisemisessä. (Jyväkorpi ym., 2020, s. 342.)

3 VANHUUS JA YHTEISKUNTA

3.1 Vanhuus Suomessa

Suomen ikärakenne vanhenee nopeasti tällä hetkellä. Väestörakenteen ikääntyminen johtuu sekä pienestä syntyvyydestä että elinajanodotteen kasvusta. 65 vuotta täyttäneiden ihmisten osuus väestöstä on 23 prosenttia. Samalla hyvin vanhojen, yli 85-vuotiaiden ihmisten määrä kasvaa nopeasti. Yli 85-vuotiaiden määrä on kolminkertaistunut viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana. Pitkäikäisyyden kasvun myötä yli 65-vuotiaista ei enää voi puhua yhtenä ryhmänä. 65-vuotiaan tarpeet ovat hyvin erilaiset kuin 90-vuotiaan tarpeet. Ikääntyvän yhteiskunnan haaste on ottaa huomioon väestön ikääntymisen tahti ja varautua muutoksiin. (Rotkirch, 2021.) Julkisen sektorin niukat taloudelliset mahdollisuudet pakottavat pohtimaan vastuiden ja tehtävien uudelleen jakamista (Pöyhönen, 2015, s. 12).

Termi kolmas ikä kuvaa eläkkeellä olevien toimintakykyisiä vuosia, jolloin henkilö voi toimia aktiivisesti. Kolmannen iän katsotaan jatkuvan n. 75–80-vuotiaaksi saakka. Elinajanodotteen pidentyessä on alettu tehdä erottelua kolmannen ja neljännen iän välillä. Neljäs ikä kuvaa ikäkautta, jolloin yksilön fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky sekä terveys alkavat heiketä sairauksien ja elimistön vanhenemismuutosten vuoksi. Yksilö joutuu enenevästi turvautumaan ulkopuoliseen apuun. (Ahonen ym., 2014, luku Suomen väestön vanheneminen.)

3.2 Ikäihmisten palvelut hyvinvointialueilla

Ikäihmisten palveluista ja etuuksista säädetään sosiaalihuoltolaissa, terveydenhuoltolaissa, kansanterveyslaissa sekä erikoissairaanhoidolaissa (Sosiaali- ja terveysministeriö, i.a.-a). Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen kuntaliitto ovat asettaneet laatusuosituksen, joka on tarkoitettu väestön ikääntymiseen varautumiseen sekä tukemaan ikäihmisten palvelujen kehittämistä, arviointia ja toimeenpanoa. Laatusuosituksen keskeiset aihealueet liittyvät iäkkäiden toimintakyvyn edistämiseen, vapaaehtoistyön lisäämiseen, digitalisaation ja uuden teknologian hyödyntämiseen, asumisen ja asuinympäristön kehittämiseen sekä yhdenvertaisten, paremmin koordinoitujen ja taloudellisesti kestävien palvelujen kehittämiseen ja lisäämiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2020, s. 9–10, 12–13.)

Keskitetyssä neuvonnassa ja asiakasohjauksessa asiakas saa tiedon tarvitsemistaan palveluista yhdellä yhteydenotolla. Yhteydenotto käynnistää tarvittaessa palvelutarpeen arvioinnin prosessin, jos neuvonnan ammattilainen tunnistaa iäkkään henkilön saattavan tarvita säännöllistä apua ja tukea arjessa selviytymiseen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a.-a.)

Kotihoito on ikäihmisten ensisijainen palvelumuoto. Kansallisen tavoitteen mukaan ikäihmisten tulee voida asua kotonaan mahdollisimman pitkään ja saada sinne tarvitsemansa ympärivuorokautiset palvelut. Kotiin saatavat palvelut koostuvat julkisten sekä yksityisten tahojen sekä järjestöjen tuottamista palveluista. Jos tuettu kotona asuminen ei onnistu, ovat yhteisöllinen asuminen, perhehoito ja ympärivuorokautinen palveluasuminen vaihtoehtoja. Pitkäaikainen laitoshoido voidaan järjestää vain lääketieteellisin ja potilasturvallisuuteen liittyvin perustein. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-b.)

Kotiin saataviin palveluihin kuuluvat ateria-, siivous- ja sairaanhoitopalvelut sekä tukea arjen toimiin. Saatavilla on myös apuvälineitä, teknologiaa ja kodin muutostöitä turvallisen kotona asumisen mahdollistamiseksi. Hyvinvointialueen palveluihin sekä yksityisiin hoito- ja hoivapalveluihin voi saada tukea Kelasta. Diagnooitu sairaus tai vamma tai heikentynyt toimintakyky, joiden vuoksi on

tarvetta avulle ja ohjaukselle, voivat oikeuttaa eläkettä saavan hoitotukeen. (Suomi.fi, i.a.)

Kainuun hyvinvointialueella kotihoidon asiakas voi saada tukea mm. toimintakyvyn ylläpitoon, henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtimiseen ja lääkehoitoon (Kainuun hyvinvointialue, i.a.-a). Asiakas voi saada tukea kotiin myös ateriapalvelun, turvapuhelinpalvelun, kuntouttavan päivätoiminnan tai kuljetuspalvelun muodossa. Apuvälineitä liikkumisen tueksi tai pienapuvälineitä lainataan yksilöllisen avuntarpeen perusteella. Tukea löytyy myös tilapäisen lyhytaikaishoidon muodossa, joka on luonteeltaan kuntouttavaa tai jota voi käyttää äkillisissä kriisitilanteissa esimerkiksi omaishoitajan sairastuessa. (Kainuun hyvinvointialue, i.a.-b.)

Palvelusetelit edistävät sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttäjien valinnanvapautta ja mahdollisuuksia hankkia palveluita yksityisiltä palvelujen tuottajilta. Palvelusetelillä hankittava palvelu on vaihtoehto hyvinvointialueen tuottamalle palvelulle. Hyvinvointialue päättää, mihin palveluihin se mahdollistaa setelin käytön. Palvelusetelin saaminen edellyttää asiakkaan palveluntarpeen arviointia. (Sosiaali- ja terveysministeriö, i.a.-b.) Kainuun hyvinvointialueella palveluseteleitä voi hyödyntää mm. erilaisiin asumisen järjestelyihin, kotihoitoon, omaishoidon vapaisiin, vammaispalvelulain mukaiseen henkilökohtaiseen apuun ja suun terveydenhuoltoon (Kainuun hyvinvointialue, 2022).

4 VANHUUS JA KIRKON TYÖ

4.1 Kirkko toimijana vanhustyön kentällä

Vanhustyön kentällä toimii julkisen sektorin lisäksi kolmannen sektorin toimijoita ja kirkko. Kirkon toiminnassa vanhustyö jakautuu yleiseen seurakuntatyöhön ja diakoniseen vanhustyöhön (Pöyhönen, 2015, s. 44). Menneinä vuosikymmeninä diakoniatyön painopiste on ollut vanhustyössä. Painopiste on sittemmin siirtynyt työikäiseen väestöön aikuisväestön diakonisen avuntarpeen kasvaessa. (Koski ym., 2005, s. 11–12.) Tällä hetkellä Suomessa vanhusten määrä kasvaa. Yhteiskunnan vanhustalvelu kärsii niukoista resursseista. Väestön ikääntyminen johtaa kirkon näkökulmasta luultavimmin diakonisen vanhustyön tarpeen kasvuun. Vanhustyössä tarvitaan tulevaisuudessa diakoniatyöltä vahvaa panostusta. (Kiiski, 2013, s. 67–68.)

Ovet auki on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026. Strategian keskeiset valinnat kiteytyvät sen nimessä: Ovet auki. On lähdettävä liikenteeseen ja kutsuttava ihmisiä sisään. Kirkon ovet eivät voi olla kenellekään kiinni. Kirkon tehtävä ei ole pelkästään pitää ovia auki tässä maailmassa, vaan avata ovi Kristuksen kautta taivaaseen. Strategia tarkastelee kirkon työtä kokonaisvaltaisesti. Siinä keskitytään kaikkia kirkon työaloja koskettaviin valintoihin ja priorisointeihin. (Ovet auki, 2020)

Strategiassa todetaan diakonian tarpeen lisääntyvän. Eriarvoisuuden kasvaminen ja syrjäytyminen haastavat käyttämään uusia toimintatapoja. Heikompien puolelle asettumista painotetaan, sekä diakonian kohdistamista sinne, missä vaikeudet kasaantuvat ja mihin muu apu ei ulotu. Strategiassa kannustetaan muutoskykyyn ja verkostoitumiseen. Yhdeksi huolenaiheeksi nostetaan väestön vanheneminen. (Ovet auki, 2020.)

Pöyhönen tutki väitöskirjassaan Suomen evankelisluterilaisen kirkon roolia vanhustyössä. Tutkimus kohdistui siihen, miten yhteiskunnalliset muutokset heijastuvat kirkon rooliin vanhustyössä painottaen diakonisen vanhustyön

näkökulmaa. Väestö ikääntyy nopeasti ja yhteiskunnan taloudelliset mahdollisuudet ovat niukat. Julkinen sektori kaipaa kirkkoa vanhustyössä paitsi yhteistyötahona myös entistä itsenäisempänä toimijana. Yhteistyösopimuksia ollaan kirkon kanssa valmiita tekemään, mutta odotuksissa ilmeni ristiriitoja. Valtasuhdetta yhteistyössä voi kuvata epäsymmetriseksi. Diakoniatyö voi jäädä sosiaalityön ohjailtavissa olevaksi resurssiksi. Niukkenevien resurssien vuoksi kirkolle kohdistetaan suuria odotuksia niin yksilön, yhteisön kuin yhteiskunnankin taholta. Vastuiden uusjaossa kirkko joutuu pohtimaan, keitä autetaan, miten ja miksi. Kirkko on historiassa aina mukautunut yhteiskunnallisiin muutoksiin muokkaamalla toimintaansa tarpeita vastaavaksi. Tällä hetkellä julkinen sektori pyrkii kohdentamaan vastuuta vanhuksista enenemässä määrin omaisille. Tästä seuraa kasvavia odotuksia kirkon toiminnalle. Kansalaiset peräänkuuluttavat huolenpitoa vanhuksista. Arvotoimijana kirkon ydintehtävä on olla solidaarinen ja vastata tähän kutsuun. (Pöyhönen, 2015, s. 53–58.)

4.2 Diakoninen vanhustyö

Diakonia-termi on kreikkalaista alkuperää ja tarkoittaa palvelua ja palvelutehtävää (Kuusimäki, 2012, s. 12). Diakoniatyötä määrittävät erilaiset säädökset ja linjaukset. Kirkkolaki määrittelee diakonian kuuluvaksi seurakunnan tehtäviin. Lisäksi tehtäviin kuuluu toteuttaa julistus- ja palvelutehtävää (KL 1054/1993 4. §). Kirkkojärjestyksessä määritellään diakoniaa seuraavasti: “Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta” (KJ 1055/1991).

Diakoninen vanhustyö on perusseurakuntatyötä, jonka tulee näkyä jokaisen seurakunnan toiminnassa. Yhteys seurakuntaan voi tuoda ikäihmisten elämään turvallisuutta, yhteisöllisyyttä ja lähimmäisenrakkautta. Ikäihmiset eivät kuitenkaan ole vain työn kohteita, vaan heillä on paljon annettavaa yhteiskunnalle ja kirkolle. Kirkossa tulisikin uudistaa ja kehittää vapaaehtoistoimintaa ja vertaistukea vanhustyön laajentamiseksi. Kirkon vanhustyön strategia 2015

määritteli vanhustyön yhdeksi diakonia- ja yhteiskuntatyön osa-alueeksi. (Koski ym., 2005, s. 6–7.)

Diakoniatyöntekijät kohtaavat ikäihmisiä vastaanotoilla, koti- ja laitospöynteillä ja erilaisissa ryhmissä. Heitä kohdataan myös yhteisöruokailuissa ja muissa yhteisöllisissä toimintamuodoissa sekä toreilla ja kauppakeskuksissa. (Karppinen & Kuikka, 2020, s. 199.) Diakonisen vanhustyön tehtäviin kuuluu huonokuntoisten, syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien ikäihmisten ja heidän omaistensa tukeminen. Keskeisinä menetelminä ovat kotikäynnit, tukihenkilöiden hankkiminen, palveluohjaus, laitospöynteet ja -hartaudet sekä omaishoitajien tuki ja virkistys. (Helin ym. 2010, s. 51.) Toimintamuotoja ovat myös erilaiset ryhmät ikäihmisille, mielenterveysongelmista kärsiville ja sureville sekä sielunhoidolliset keskustelut. Seurakunnan työntekijän yhteydenpito tuo esimerkiksi omaishoitajalle tai yksinäiselle ikäihmiselle toivoa ja turvallisuutta, jonka avulla jaksaa arjessa. (Karppinen & Kuikka, 2020, s. 199.) Vanhustyön strategiassa 2015 painotetaan tavoitetta taata ikäihmisten fyysinen, henkinen ja hengellinen hyvinvointi. Tämän tavoitteen toteuttamisessa tarvitaan seurakunnan, yhteiskunnan ja ympäristön kartoitusta. Toiminnan tavoitteena on myös ikäihmisten arvostuksen nostaminen. (Koski ym., 2005, s. 5.)

Seurakuntien vanhustyön suurimpia haasteita on löytää niitä ikäihmisiä, jotka eivät ole aktiivisia tai mukana harrastustoiminnoissa. Diakoninen vanhustyö etsii niitä ikäihmisiä, joita muu apu ei tavoita. Diakoninen vanhustyö on läsnä vanhusten arjessa ja elämän kipupisteissä ja sillä on mahdollisuus vaikuttaa näiden henkilöiden arjen tukeen, elämänlaatuun, toimintakyvyn säilyttämiseen ja ihmisarvoiseen vanhuuteen. (Koski ym., 2005, s. 10, s. 12.)

Kirkon vanhustyön strategiaa 2015 varten kartoitettiin ikäihmisten toimintaympäristöä. Kartoitus suoritettiin kyselyllä kuntien, järjestöjen ja seurakuntien toiminnassa mukana olleille ikäihmisille. Kyselyn perusteella esteitä seurakunnan toimintaan osallistumiseen olivat riittämätön aika, terveys ja huonot kulkuyhteydet. Tyytyväisiä vastaajat olivat seurakuntien monipuoliseen toimintaan (tilaisuudet, ryhmät, leirit, retket) sekä työntekijöiden tekemään monipuoliseen yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa. Tyytymättömiä vastaajat

olivat kotikäyntien määrään sekä seurakunnan järjestämien kuljetusten määrään. Kirkon toivottiin myös tekevän enemmän työtä syrjäytyneiden ja yksinäisten vanhusten etsimisessä. Seurakuntien koettiin unohtaneen palveluasunnoissa tai laitoksissa asuvat ikäihmiset. Kehittämistä toivottiin lähimmäispalvelulle ja vapaaehtoistoiminnalle. Kirkolta odotettiin myös maaseudun kyläyhteisöjen toiminnan aktivointia sekä aktiivista kannanottamista heikompien puolesta. Seurakunnan työntekijöiden puheen kuuluvuuteen ja äänenkäyttöön toivottiin myös kiinnitettävän huomiota. (Koski ym., 2005, s. 12–13.)

Diakoniabarometrit kartoittavat parin vuoden välein diakoniatyötä. Diakoniabarometri on diakoniatyöntekijöille tehty kysely diakoniatyöstä. Vuoden 2014 barometrissä nousi esille yhtenä haasteena väestön ikääntyminen. Väestön ikääntymisen todettiin lisäävän diakonisen avun tarvetta ennen kaikkea kotikäyntityön tarpeen kasvamisella. Diakoniassa toimivien vapaaehtoisten tarve tulee lisääntymään. Väestön ikääntyminen tulee olemaan koko yhteiskunnalle suuri haaste seuraavina vuosikymmeninä. (Kiiski, 2013, s. 84.)

Vuoden 2022 diakoniabarometri tarkastelee kirkon diakoniatyötä koronapandemian aikana. Yhteiskunnan palveluja suljettiin ja kokoontumiskiellot vaikuttivat kokoavaan toimintaan. Seurakunnissa etsittiin uusia tapoja tavoittaa ja tukea ihmisiä. Barometrissä tarkastellaan myös vapaaehtoistoimintaa. Vapaaehtoiset toimivat diakoniatyössä monissa eri tehtävissä. Eniten vapaaehtoisia toimi ruokajakelutehtävissä tai erilaisten käsillä tekemiseen liittyvien tehtävien parissa, esimerkiksi käsityöpiireissä ja keittiötehtävissä. Vapaaehtoiset toimivat yhteisvastuukerääjinä, mutta myös taloudellisen tai konkreettisen avun lahjoittajina. Vapaaehtoiset avustivat jumalanpalveluksissa sekä toimivat ystävätoiminnan ja asiointiavun vapaaehtoisina. Lisäksi oli monia muita tehtäviä, joissa toimi pienempi määrä vapaaehtoisia. (Hietaniemi, 2022, s. 57–59.)

Tulevaisuuden haasteina on nostaa yhteiskunnalliseen keskusteluun ikäihmisten elämään liittyviä epäkohtia. Myös laitos- ja palveluasumisen diakoniatyön kehittämiseen tulee panostaa. Huomiota on myös kiinnitettävä syrjäytymisriskissä oleviin ikäihmisiin sekä huomioitava eri tavoin

vammautuneiden ikäihmisten tarpeet. Yhä useampi ikäihminen kärsii erilaisista muistisairauksista. Myös syrjäytyneiden asumis-, hoiva- ja laitospalveluihin voi kirkko joutua kiinnittämään huomiota tulevaisuudessa. Tulevaisuudessa verkostoitumista tulisi kehittää siten, että seurakunnat ovat osa kunnan vanhustyön palvelurakennetta. (Koski ym., 2005, s. 10, s. 12, s. 21.)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää yli 80-vuotiaiden kajaanilaisten toiveita ja tarpeita, joihin Kajaanin seurakunnan diakoniatyö voisi vastata. Tavoitteena on kyselystä saatujen tietojen pohjalta kehittää vanhustyötä Kajaanin seurakunnassa.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia tarpeita yli 80-vuotiailla on diakoniatyölle?
2. Millä keinoilla ja menetelmillä diakonisen avun ja tuen tarpeeseen voisi vastata?

Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä, mitä tarpeita yli 80-vuotiailla on diakoniatyölle, kartoitetaan niitä asioita, joihin diakoniatyö voisi vastata. Esimerkiksi yksinäisyys, hengelliset kysymykset, taloudelliset huolet jne. Toisella kysymyksellä kartoitetaan keinoja ja menetelmiä, joilla apua voidaan tuoda vanhuksille. Esimerkiksi kotikäyntejä, erilaisia ryhmiä, erilaista toimintaa ja verkostoitumista.

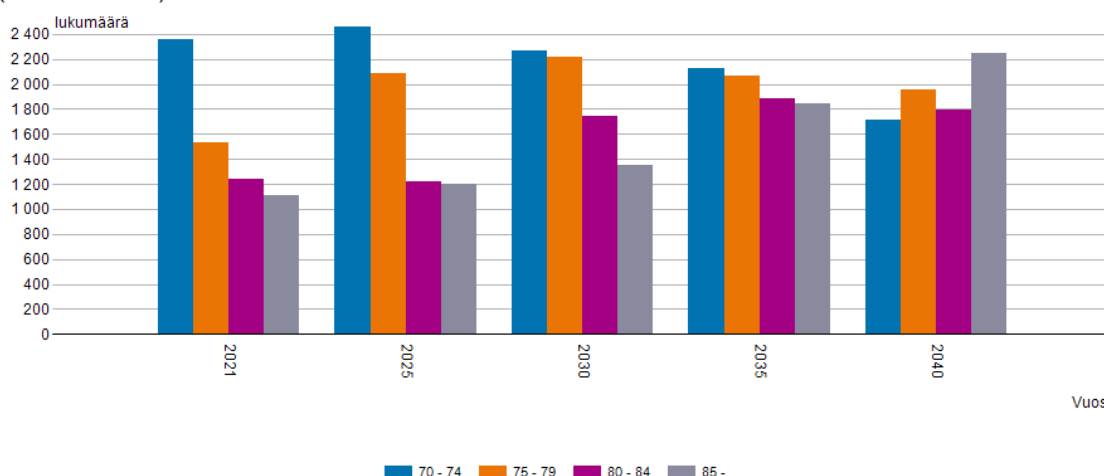
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusympäristö ja yhteistyökumppani

Toive ikäihmisten toiveiden ja tarpeiden kartoittamisesta lähti Kajaanin seurakunnan diakoniatyön työryhmästä, jossa ilmeni tarve vanhustyön kehittämiseksi diakoniatyössä. Menetelmäksi ehdotettiin kyselylomakkeella tehtävää kartoitusta, jonka pohjalta työalaa voitaisiin kehittää.

Kajaani on Kainuun maakuntakeskus ja sen väkiluku on noin 36500 henkilöä. Kajaani käsittää Kajaanin kaupunkialueen lisäksi Paltaniemen, Kuluntalahden, Kirkkoahon, Otanmäen ja Vuolijoen taajama-alueet. (Wikipedia, i.a.) Tilastokeskuksen (i.a.-a) mukaan vuoden 2022 lopussa Kajaanissa oli yli 80-vuotiaita vanhuksia noin 2260 henkilöä. Ennusteen mukaan vuonna 2030 heitä on jo noin 3100 ja siitä viiden vuoden päästä reilu 3700 henkilöä (Kuvio 1.). Vuonna 2040 määrä yltää jo yli 4000 henkilöön. Yli 80-vuotiaiden henkilöiden määrä lähes kaksinkertaistuu Kajaanissa seuraavien kahdenkymmenen vuoden aikana.

Väestöennuste 2021: Väestö 31.12. muuttujina Ikä ja Vuosi. Kajaani, Yhteensä, Väestö 31.12. (ennuste 2021).

Kuvio 1. Väestöennuste ikäryhmittäin vuosille 2021–2040 Kajaanissa (Tilastokeskus i.a.-b)

Kajaanin Evankelis-luterilaiseen seurakuntaan kuuluu noin 25300 jäsentä (Kirkon tilastot, 2022). Kajaanin seurakunnassa on 79 työntekijää. Diakoniatyön virkoja on 7 kpl. (Kajaanin seurakunta, 2022, s. 54, s. 87.)

Diakoniatyö Kajaanissa painottuu vahvasti vähäosaisten kohtaamiseen, verkostoyhteistyöhön, aktiiviseen viestintään ja vapaaehtoistoimintaan. Asiakkaiden elämäntilanteet ovat vaikeasti moniongelmaisia. Huolta kannetaan ilman lähikontakteja elävistä vanhuksista ja vanhustyön kehittämiseen panostetaan. Yhteistyötä tehdään paljon muiden toimijoiden kanssa. (Kajaanin seurakunta 2022, s. 55.)

Tavoitteena on edistää diakoniatyön ja seurakunnan vapaaehtoistoiminnan tunnettavuutta. Tulevaisuuden tavoitteena yhteistyö on keskeinen osa työtä. Yhteistyötä tehdään seurakunnan eri työ- ja toimialojen, yhteiskunnan auttamisverkostojen, vapaaehtoisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Vanhustyötä päivitetään Kainuun HYTE- suunnitelman pohjalta. (Kajaanin seurakunta 2022, s. 56)

Kajaanin seurakunnan diakoniatyöntekijän (henkilökohtainen tiedonanto 28.12.2022) mukaan yksi diakoniatyön viroista on vanhustyöpainotteinen. Tällä hetkellä vanhustyön virassa ei ole ollut työntekijää, mutta uusi viranhaltija on valittu ja aloittaa toukokuussa 2023. Diakonian vanhustyön toimintaa ovat retkipäivät (esim. Kultaisen iän päivä), vanhusten viikon tapahtumat ja vanhusten kirkkopyhä. Vanhusten luokse tehdään kotikäyntejä pyydettyä. Työntekijät vierailevat päivätoiminnassa ja ystäväpalvelun pääasiallinen kohderyhmä on ikäihmiset. Koronarajoitukset ovat vaikuttaneet lähivastaanottoihin, kotikäynteihin ja ryhmätoimintaan. Korona-aikana soitettiin eri työalojen yhteisenä ponnistuksena kaikille yli 80-vuotiaille ”Mitä kuuluu?”-puhelut. Kaikki yli 85-vuotiaat saavat joulukortit diakoniatyöltä. Ikäihmisten osuus diakoniatyön asiakkaista odotetaan kasvavan samassa suhteessa kaupungin ikäihmisten määrän kasvun kanssa.

6.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus on kartoitus, jonka toteutin kyselytutkimuksena. Tutkimusmenetelmänä käytin kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää. Valitsin määrällisen tutkimusmenetelmän, koska sen tavoite on tutkittavan ilmiön kuvailu ja selittäminen sekä ymmärtäminen (Tähtinen ym. 2020, s. 13). Kyselytutkimus on enimmäkseen määrällistä tutkimusta, jossa käytetään tilastollisia menetelmiä (Vehkalahti, 2014, s. 13).

Kyselylomaketta käytetään, kun tutkimuksen kohteena on vastaajan mielipiteet, asenteet, ominaisuudet tai käyttäytyminen. Kyselylomaketta käytettäessä voidaan tavoittaa suurempi hajallaan oleva joukko ihmisiä. Etuna tässä menetelmässä on vastaajan anonymiteetti. Haittana voi olla riski vastausprosentin jäämisestä alhaiseksi. Vastausten palautus voi myös tapahtua viiveellä. (Vilkkä, 2007, s. 28.)

Kyselystä käytetään nimitystä survey-tutkimus silloin, kun aineistoa kerätään standardoidusti, eli kaikilta kysytään asioita samalla tavalla (Hirsjärvi ym., 2005, s. 169). Kyselylomake sisälsi strukturoituja kysymyksiä ja avoimia kysymyksiä sekä näiden yhdistelmiä. Strukturoinnissa tutkittavat asiat vakioidaan lomakkeeseen kysymyksiksi ja vastausvaihtoehdoiksi ja ne kysytään kaikilta samalla tavalla (Vilkkä, 2007, s. 15). Kysymyksissä vastaaja valitsi lähimpänä omaa mielipidettä olevan vaihtoehdon. Määrällisessä tutkimuksessa avoimet kysymykset käsitellään vastauksia analysoimalla ja luokittelemalla eri ryhmiin (Vilkkä, 2005, s. 87).

Määrällisessä tutkimuksessa valitaan tutkimuksen kohteena olevasta perusjoukosta kattava otos, jonka perusteella saadaan perusjoukkoa kuvaava vastaus (Hirsjärvi ym., 2005, s. 169). Perusjoukko oli yli 80-vuotiaat kajaanilaiset. Otokseksi valikoitui vuonna 1941 syntyneiden ikäluokka. Kokonainen ikäluokka sisältää erilaisia elämäntilanteita ja erilaisia tarpeita kattavasti edustamaan koko perusjoukkoa. Lisäksi otosta täydensivät seurakunnan yhteydessä toimivien ikäihmisten ryhmien yli 80-vuotiaat jäsenet.

6.3 Aineiston keruu

Aineiston keräämiseen käytettiin kyselylomaketta. Kyselylomake (LIITE 3) toteutettiin Webropol-ohjelmalla. Kyselylomake suunniteltiin yhdessä diakoniatyöntekijöiden kanssa. Kyselylomakkeen suunnittelussa otettiin huomioon ikäihmiset vastaajina. Kyselystä pyrittiin tekemään mahdollisimman selkeä ja helposti ymmärrettävä. Se ei saanut olla liian pitkä ja avointen kysymysten määrä jätettiin vähäiseksi.

Kyselylomaketta testattiin ennen varsinaista mittausta. Testaamisen tavoitteena oli selvittää kysymysten ja ohjeiden selkeys ja yksiselitteisyys, vastausvaihtoehtojen toimivuus, kyselylomakkeen mitta sekä vastaamiseen käytetyn ajan kohtuullisuus. Testaajien olisi hyvä pystyä kommentoimaan lomaketta ja perustelemaan antamansa kommentit. (Vilkkä 2005, s. 88.) Kyselyä testattiin yhdellä henkilöllä, Testauksen perusteella yksinkertaistettiin kysymyksen numero 5 monivalintakysymykseksi. Alkuperäiseen kysymykseen sisältyi likertasteikko, jossa oli vaihtoehtoja ajalle, milloin vastaaja oli diakoniatyöntekijän tavannut eri toiminnoissa. Tämä asteikko osoittautui testauksen perusteella vaikeasti hahmotettavaksi.

Taustatiedoiksi lomakkeessa kysyttiin vastaajan sukupuolta ja ikää. Kyselyssä kartoitettiin monivalintakysymyksillä, mitkä diakoniatyön toimintamuodot ovat vastaajalle tuttuja ja kuinka usein vastaaja on kohdannut diakoniatyöntekijän erikseen luetelluissa tilanteissa. Kysymykset toimivat samalla informatiivisesti kertoen vastaajalle millaista toimintaa diakoniatyössä on. Lomakkeella kysyttiin myös, mistä vastaaja saa tietoa diakoniatyön toiminnasta ja miten ikäihmisten tarpeet huomioitu seurakunnan toiminnassa. Avoimissa kysymyksissä kartoitettiin, millaisia toiveita vastaajalla on diakoniatyölle ja millaisilla tavoilla diakoniatyö voisi vastata näihin toiveisiin.

Kyselylomake lähetettiin vuonna 1941 syntyneiden ikäluokalle kotiin kirjeenä. Kirjeessä oli mukana saatekirje (LIITE 2) ja palautuskuori, jonka postimaksu on maksettu. Osoitetiedot kyselylomakkeen lähettämistä varten saatiin seurakunnan jäsenrekisteristä, jossa 1941 syntyneiden määrä oli vuoden 2022 lopulla 273

henkilöä. Kyselylomakkeen saajista rajattiin pois henkilöt, jotka asuvat ympärivuorokautista hoivaa tarjoavissa hoivakodeissa tai laitoksissa. Postitse lähetetyissä kirjeissä oli myös ohjeet kyselyyn vastaamiseen sähköisen linkin kautta.

Lisäksi kyselyä pidettiin esillä seurakunnan yhteydessä kokoontuvissa ryhmissä, mm. rukouspiirissä, ikäihmisten jumpparyhmässä, eläkeläisten kerhossa sekä leskiryhmässä. Kyselyyn oli mahdollista vastata myös seurakunnan Olohuoneella, joka on avoin kohtaamispaikka sekä sähköisesti seurakunnan nettisivujen kautta.

Kyselyyn saatiin vastauksia määräaikaan mennessä yhteensä 103 kpl. Postitse kyselyitä lähetettiin 259 kpl, josta vastauksia saatiin 66 kpl. Ryhmissä ja Olohuoneella kyselyyn vastasi yhteensä 32 henkilöä. Nettilinkin kautta vastauksia tuli 5 kpl.

Kyselyn vastausprosentti kotiin lähetettyjen kyselyiden osalta oli noin 25 prosenttia. Uusintakyselyä ei aikataulullisista syistä pystytty tekemään. Ikäihmisten ryhmissä teetetyt kyselyt täydensivät vastausten määrää ja lopullisten vastausten määrä vastasi tavoitetta. Monivalintakysymyksiin vastattiin hyvin, mutta avoimiin kysymyksiin vastasi vain noin puolet vastaajista. Vastauksissa tuli kuitenkin ajatuksia ja toiveita laajasti koskien diakoniatyön toimintaa ja osassa vastauspapereissa kysymyksiä oli pohdittu perinpohjaisesti. Saadut vastaukset käsittelevät aiheeseen liittyvän teorian sekä ajankohtaisen tutkimustiedon valossa.

6.4 Aineiston analysointi

Aineiston kokosin yhteen ja käsittelevin Webropol-ohjelmalla. Aineistoa analysoin käyttäen menetelminä tilastollista analyysia ja ryhmittelyä. Tilastollisessa analyysissä otoksesta tehdään perusjoukkoa koskevia päätelmiä ja tulkintoja (Tähtinen, 2020, s. 36).

Monivalintakysymysten tulokset esittelen muodossa, jossa nähdään, kuinka monta prosenttia kysymykseen vastaajista valitsi kunkin vaihtoehdon. Tästä tein perusjoukkoa koskevia päätelmiä. Webropol-ohjelma tuottaa monivalintakysymysten tuloksista pylväsdiagrammit, joita hyödynsin selkeyttääkseni tuloksia.

Käytin ryhmittelyä avointen kysymysten vastausten analysoinnissa. Hierarkkisessa ryhmittelyanalyysissä pyritään ryhmittelemään havaintoja joukkoihin, jossa ne ovat mahdollisimman samanlaisia ja luomaan niistä ryhmiä eli klustereita. Havaintoja ryhmitellään joukkoihin ilman, että etukäteen tiedetään, mikä on luokitteluperuste. Ryhmittelyanalyysi on luonteeltaan aineistoa tutkivaa. (Metsämuuronen, 2006, s. 802–803.)

Ryhmittelyä tehdessäni keräsin toiveita avointen kysymysten vastauksista. Pelkistin toiveita mahdollisimman lyhyeen sanamuotoon. Pelkistämistä kuvaan esimerkinomaisesti Taulukossa 1.

Taulukko 1. Esimerkki toiveiden pelkistämisestä

Avointen kysymysten vastauksia	Pelkistetyt toiveet
"Ystäväpalvelu, kuljetus kerhoihin."	Ystäväpalvelu Kuljetusapu
"Pyydettyäessä keskusteluapua"	Keskusteluapu
"Maaseudun ihmisille kotikäyntejä, jos on mahdollista. Vanhanajan ompelukerhoja kylälle!"	Kotikäynnit Avoin toiminta

Ryhmittelin samankaltaisia pelkistettyjä toiveita ryhmiin ja annoin niille mahdollisimman kuvaavan yläotsikon Taulukon 2 esimerkin mukaan. Yläotsikon mukaisia pääryhmiä käsittelen Tulosten tarkastelua-luvussa.

Taulukko 2. Esimerkki toiveiden yläotsikoinnista

Pelkistetyt toiveet	Yläotsikko
Avoin toiminta	Ryhmät ja avoin toiminta
Ystäväpalvelu Kotikäynnit Keskusteluapu	Yhteydenotot ja keskustelut
Kuljetusapu	Rajoitteiden huomiointi

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyssä kysyttiin taustatiedoiksi vastaajien sukupuolta ja ikää. Kyselyyn vastasi 103 henkilöä. Kyselyyn vastanneista 72 % oli naisia ja 28 % miehiä. Yhdessä lomakkeessa sukupuoli oli jätetty kertomatta. Kyselylomakkeessa ikähaitari oli jaettu kolmeen ryhmään: 80–84 vuotta, 85–90 vuotta ja 91 vuotta tai vanhempi. Vastaajista 86 % oli 80–84-vuotiaita, 12 % 85–90-vuotiaita ja 2 % 91 vuotta tai vanhempi. Lomake lähetettiin vuonna 1941 syntyneille, jolloin kaikki siihen vastanneet kuuluvat 80–84-vuotiaiden ikäryhmään. Tämän vuoksi tämä ikäryhmä on vahvimmin edustettuna. Kaikki 85 vuotta vanhemmat vastaajat ovat olleet mukana seurakunnan yhteydessä kokoontuneissa ryhmissä tai vastanneet seurakunnan Olohuoneella tai nettilinkin kautta kyselyyn.

7.2 Ennestään tutut toimintamuodot

Kyselyssä kartoitettiin, mitkä diakoniatyön toimintamuodot olivat vastaajille ennestään tuttuja. Vastaajan ei ollut tarvinnut osallistua kyseiseen toimintamuotoon, vaan riitti että oli nähnyt esimerkiksi mainoksen tai kuullut kyseisestä toiminnasta. Kysymykseen vastasi 94 vastaajaa. Vastauksia analysoidessa totesin, että selvyuden vuoksi olisi ollut hyvä olla myös

vastausvaihtoehto “Mikään diakoniatyön toimintamuoto ei ole ennestään tuttu”. Yhdeksän vastaajaa ei valinnut yhtään vaihtoehtoa, mistä voi päätellä, että joko he eivät tunteneet diakoniatyön toimintaa tai jättivät muuten vastaamatta kysymykseen. Kolme vastaajista oli lisännyt kohtaan “Jokin muu, mikä?” kommentin, joka viittasi siihen, että ei toimintamuodot eivät olleet tuttuja.

Ei mikään

Olen kuullut ja lukenut näistä palveluista, mutta henk. kohtaista kokemusta minulla ei ole. Arvokkaita palveluita!

Diakoniatyön toimintamuotojen tunnettuus näkyy Kuviossa 2. Vastaajille tutuin toimintamuoto oli vanhusten kirkkopyhä, jonka valitsi 65 % (n=61) kysymykseen vastaajista. Toiseksi tutuin oli vertaisryhmät (54 %) esimerkiksi suru- ja leskiryhvät). Suurimman osan työmuodoista tunnisti noin 30–40 % vastaajista. Aika tuttuja olivat myös vapaaehtoistoiminta (47 %), ystäväpalvelu (44 %) sekä retki- ja virkistyspäivät (esim. Kultaisen iän päivä) (41 %). Reilu kolmasosa kysymykseen vastaajista tunnisti ruoka-avun tai taloudellisen avustamisen (38 %), kotikäynnit (37 %) sekä keskusteluavun ja sielunhoidon (tapaaminen seurakunnan tiloissa tai puhelimen tai netin välityksellä) (32 %). Kaikkein vähiten tunnetuiksi osoittautuivat diakonian laitosvierailut (17 %), diakonian vierailut päivätoiminnassa (13 %) sekä yhteisöruokailu (esim. yhteinen keittiö) (11 %). Vastaajista 13 % valitsi jokin muu, mikä? -vaihtoehdon. Kysymyksen tekstikenttään kirjoitettiin seuraavia vastauksia: syrjäkylät, ohjattu liikunta lähellä kotia, yhteislaulut, kerhot, ulkomaanapu esim. Viroon, yhteistyö teatterin kanssa, lauluryhmä, peittopiiri ja vammaispalvelut.

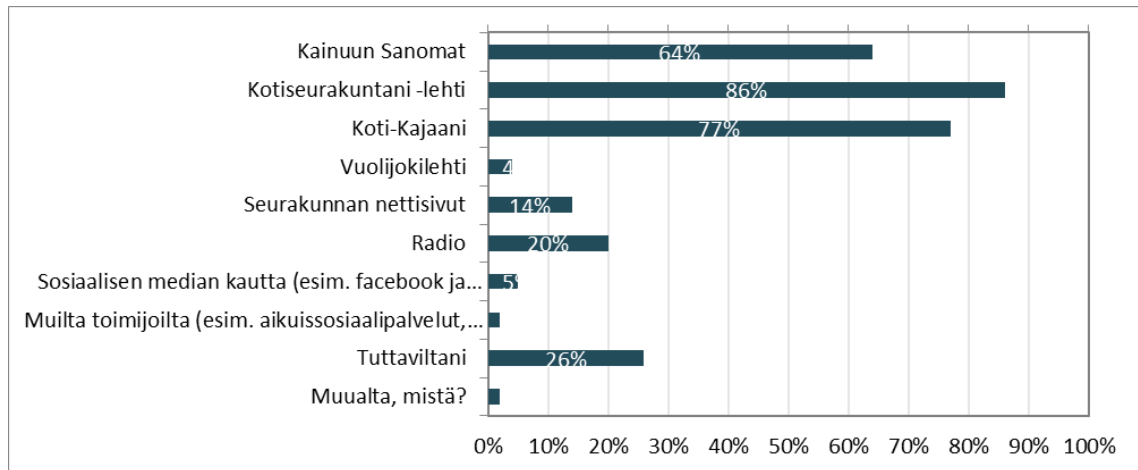

Kuvio 2. Diakoniatyön toimintamuotojen tunnettuus

7.3 Tiedon saaminen

Kyselyssä kartoitettiin, mistä lähteistä vastaajat saivat tietoa diakoniatyön toiminnasta. Vastausvaihtoehdoissa oli lueteltu Kajaanin alueella ilmestyvät lehdet sekä seurakunnan käyttämät tiedotuskanavat (sosiaalinen media ja seurakunnan nettisivut). Lisäksi vastausvaihtoehdoissa oli huomioitu radio, muut toimijat (esim. aikuissosiaalipalvelut, kotihoito), tuttavat sekä muualta, mistä? vaihtoehto, joka sisälsi tekstikentän. Kysymykseen vastasi 101 henkilöä, eli kaksi henkilöä jätti vastaamatta. Vastauksia tulkitessa totesin, että vastausvaihtoehtona olisi ollut hyvä olla kohta "en saa mistään tietoa diakoniatyön toiminnasta". Tämä olisi poistanut tulkinnanvaran vastaamatta jättämisen syistä.

Tiedon saamista diakoniatyön toiminnasta näkyy Kuvioista 3. Tietoa saatiin parhaiten Kotiseurakuntani-lehdestä (86 %, n=87). Tietoa saatiin myös Koti-Kajaanista (77 %) ja Kainuun Sanomista (64 %). Vuolijoki-lehdestä tietoa sai vain 4 % kysymykseen vastaajista.

Kuvio 3. Tiedon saaminen diakoniatyön toiminnasta

Tuttavat osoittautuivat tärkeäksi tietolähteeksi noin neljäsosalle (26 %) kysymykseen vastaajista. Radion kautta tietoa sai 20 % kysymykseen vastaajista. Kajaanin kirkon jumalanpalvelukset ja kirkkoseurat radioidaan sunnuntaisin Radio Dein taajuudella. Seurakunnan nettisivut (14 %), sosiaalinen media (5 %) ja muut toimijat (esim. aikuissosiaalipalvelut tai kotihoito) (2 %) osoittautuivat tietolähteiksi vain muutamalle henkilölle. Muualta, mistä? vaihtoehdon valitsi 2 % kysymykseen vastaajista. Tekstikenttään kirjoitettiin kaksi kommenttia: "Radio Dei" ja "Kerhoissa".

7.4 Diakoniatyöntekijän kohtaaminen

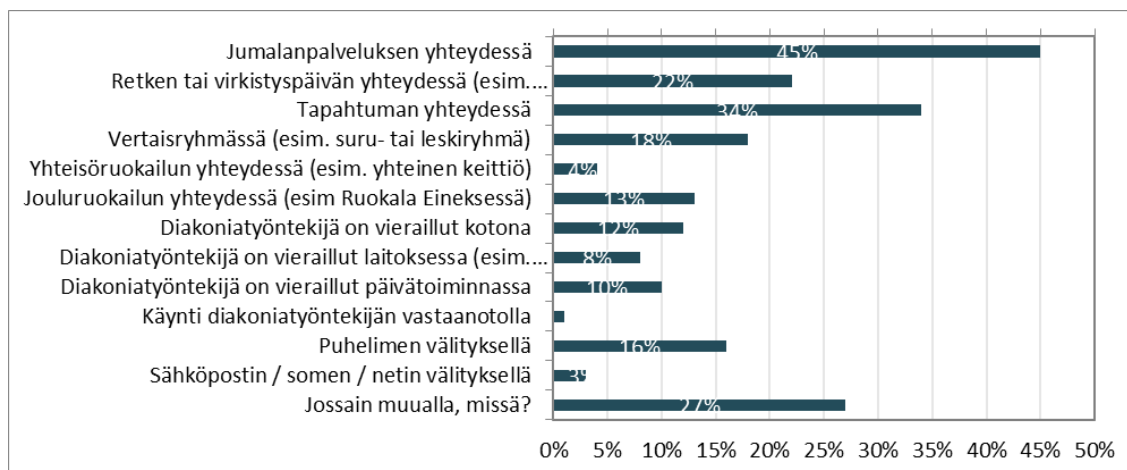
Vastaajilta kysyttiin, millaisissa tilanteissa he olivat kohdanneet diakoniatyöntekijän viimeisen kolmen vuoden aikana. Kysymyksessä haettiin kolmen vuoden sisällä tapahtuneita kohtaamisia. Kolmen vuoden ajanjakso sisältää korona-ajan, jonka aikana oli voimassa koronarajoituksia, jotka koskivat erityisesti ikäihmisiä. Tänä aikana diakoniatyön toimintaa oli rajoitettu monella tavalla. Lähikontakteja tuli rajoittaa ja ryhmät ja tapahtumat ovat olleet välillä tauolla. Tämä on vaikuttanut kohtaamisten määrään kyseisenä ajanjaksona. Kysymyksen yhteyteen haluttiin kuitenkin määritellä juuri tämä ajanjakso, koska se kertoo tämän hetken todellisuuden ja tämän tilanteen perusteella toimintaa lähdetään kehittämään.

Kysymykseen vastasi 77 henkilöä. Vastaajien määrä oli huomattavasti alhaisempi kuin muissa monivalintakysymyksissä. Reilu neljäsosa (27 henkilöä) jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Vastaamatta jättämisen voi tulkita niin, että diakoniatyöntekijää ei ole kohdattu kyseisenä ajanjaksona. Lisäksi yksitoista henkilöä kirjoitti tekstikenttään kommentin, joka ilmaisi, ettei kohtaamisia ollut ollut. Yhteensä 37 % (n=38) kyselyyn vastanneista ei ollut tavannut diakoniatyöntekijää.

Tässä kysymyksessä olisi ollut hyvä olla vastausvaihtoehto "En ole kohdannut diakoniatyöntekijää missään". Tämä vastausvaihtoehto olisi tuonut selkeyden siihen, jättikö vastaaja vastaamatta kysymykseen muuten vain, vai eikö hän ole kohdannut diakoniatyöntekijää kyseisenä ajanjaksona.

Kysymyksen yhteydessä tarkennettiin, että diakoniatyöntekijällä tarkoitetaan seurakunnassa työskenteleviä diakoneja ja diakonissoja. Vanha nimike heille on seurakuntasisar.

Diakoniatyöntekijän oli tavannut kolmen vuoden aika 63 % (n=49) kysymykseen vastaajista. Kuvioista 4 näkyy, miten vastaajat ovat kohdanneet diakoniatyöntekijää kolmen vuoden sisällä. Eniten diakoniatyöntekijää oli kohdattu jumalanpalveluksen yhteydessä (45 %, n=35). Noin kolmasosa (34 %) kysymykseen vastaajista oli kohdannut diakoniatyöntekijän tapahtuman yhteydessä. Noin viidesosa kysymykseen vastaajista oli kohdannut diakoniatyöntekijän retken tai virkistyspäivän (22 %) yhteydessä, vertaisryhmässä (18 %) tai puhelimen välityksellä (16 %). Diakoniatyöntekijää oli kohdattu erilaisten vierailujen tai käyntien yhteydessä vain vähän, jouluruokailun yhteydessä 13 %, kotona 12 %, päivätoiminnassa 10 % ja laitoksessa 8 %. Internetin kautta (3 %) tai vastaanotolla (1 %) diakoniatyöntekijää ei juurikaan kohdattu.

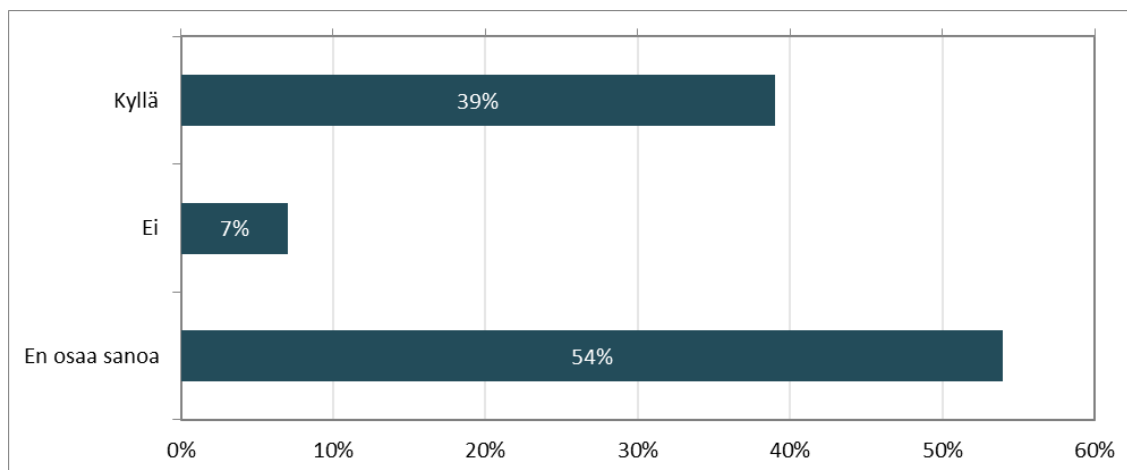

Kuvio 4. Diakoniatyöntekijän kohtaaminen kolmen vuoden sisällä

Jossain muualla, missä? -vaihtoehdon valitsi 27 % kysymykseen vastaajista. Näistä puolet kirjoitti tekstikenttään kommentin, joka kertoi, että vastaaja ei ollut tavannut diakoniatyöntekijää. Muita kohtaamispaikkoja mainittiin seuraavasti: “Ystäväpalvelun kautta saamani ystävän kotona, Kauneimmat joululaulut tilaisuudessa kylätalolla, sotaorpojen tilaisuudessa seurakunnan tiloissa, seurakuntakerhossa ennen koronaa, naapurissa, hautajaisissa, Olohuoneella, torilla kahvilla ja kyläseuroissa (silloin kun niitä kotikylällä oli).

7.5 Ikäihmisten rajoitteiden huomioiminen

Kyselyssä selvitimme ikäihmisten kokemuksia ja toiveita erityistarpeiden huomioinnissa seurakunnan toiminnassa (Kuvio 5). Näillä tarpeilla tarkoitettiin esimerkiksi esteettömyyteen sekä kuulo- ja näkörajoitteisiin liittyviä asioita. Kysymykseen vastasi 99 henkilöä. Vastaajista 39 % (n=39) koki, että ikäihmisten tarpeet on huomioitu tarpeeksi hyvin. 7 % koki, että tarpeita ei ollut huomioitu hyvin. Puolet vastaajista valitsi En osaa sanoa -vaihtoehdon. Tämän vaihtoehdon valinneiden suuri määrä voi kertoa siitä, että ei ole käynyt tilaisuuksissa eikä siksi osaa sanoa. Taustalla voi olla myös se, että itsellä ei ole erityistarpeita eikä siksi osaa arvioida onko niitä huomioitu.

Kuvio 5. Kokemus siitä, onko ikäihmisten tarpeet huomioitu seurakunnan järjestämissä tilaisuuksissa

Kysymyksen yhteydessä oli avoin tekstikenttä, jossa kysyttiin: Millaisia ikäihmisten tarpeita toivoisit seurakunnan toiminnassa huomioitavan, että pystyisit osallistumaan tapahtumiin ja toimintaan? Kysymyksen tavoitteena oli saada konkreettisia ideoita siihen, miten osallistuminen olisi mahdollista.

Avoimeen kysymykseen kirjoitti vastauksen yhteensä 45 henkilöä. Vastauksista 15 kpl liittyi liikuntarajoitteiden huomioimiseen ja viisi muihin rajoitteisiin, esimerkiksi kuuloon ja näköön. Kaksi kommenttia koski jumalanpalveluksen sisältöön liittyviä toiveita. Vastauksista 16 kpl liittyi siihen, että vastaajalla ei ollut erityisiä toiveita ja tarpeita tai vastauksessa oli kerrottu omia kuulumisia tai lähetetty muita terveisiä diakoniatyölle. Kahdeksan vastausta liittyi erilaisiin keskusteluihin ja yhteydenottoihin sekä ryhmiin ja kerhoihin liittyviin toiveisiin. Näissä vastauksissa ei ollut toiveita, jotka olisivat liittyneet ikäihmisten tarpeiden huomioimiseen tapahtumissa ja toiminnassa. Päätin siirtää nämä vastaukset seuraavan kysymyksen (kysymys nro 7) yhteyteen, jonka aihepiiriin ne sopivat paremmin. Näiden vastausten kohdalla kysymystä ei joko ole täysin ymmärretty tai mieleen tulevat toiveet on kirjoitettu ensimmäiseen mahdolliseen kohtaan.

Ikäihmisten liikuntarajoitteet olivat suurin yksittäinen osa-alue, joka toivottiin seurakunnan toiminnassa huomioitavan. Usea vastaaja kertoi liikuntarajoitteiden vaikuttavan tapahtumiin ja toimintaan osallistumiseen. Kulkemisen todettiin olevan vaikeaa ydinkeskustan ulkopuolelta, varsinkin talvisin. Yhteiskuljetuksia

pyydettiin useammassa vastauksessa. Vastauksissa tuotiin esille myös se, että mikäli yhteiskuljetus järjestetään johonkin tapahtumaan, bussiin pitäisi päästä nousemaan kaupungin eri alueilta, ei vain seurakuntatalolta. Kaikki eivät pääse ja jaksaa kävellä kauas.

Toivoisin että haettas ovelta, kuten oli Joutenlampi -22 jonnekin

Saattoapua, esim. ystävältä seurakunnalta, joka voisi hakea ja viedä yksinäisen vanhuksen toimintaan.

Vastauksissa mainittiin myös seurakunnan vapaaehtoiset, jotka voisivat viedä ja hakea yksinäisen vanhuksen toimintaan. Saattajia tarvittaisiin myös tilaisuuden aikana, esimerkiksi ehtoollisella käydessä. Ehdotettiin, että Kotiseurakuntanilehdessä voisi olla numero, minne voi soittaa, että omaishoitaja pääsee seurakunnan tilaisuuksiin.

Esille nousi myös kuulo- ja näkörajoitteiden huomioiminen. Näkövammaisia toivottiin huomioitavan paremmin. Yhdessä vastauksessa kerrotaan äänentoiston olevan välillä riittämätöntä. Otanmäen kirkkoon toivottiin silmukkaa. Pappien moitittiin puhuvan liian nopeasti. Yksi vastaajista kuvailee osuvasti ikäihmisten tarvetta ajalle ja läsnäololle:

Huonokuuloiset tulisi huomioida paremmin. Ikäihmisten toiminta on hidasta, ajatus ja puhekin joskus hakee muotoaan. Kiire pois työntekijältä.

Kahdessa vastauksessa kritisoitiin jumalanpalveluksen sisältöä. Toisessa toivottiin jumalanpalveluksen olevan perinteikäs, joka sisältää mm. liturgian, virret, uskontunnustuksen ja saarnan. Vastaaja ei pitänyt orkesterimaisesta säestyksestä, musiikin tahdissa "heilumisesta" eikä nojatuulikirkkoista keskusteluineen. Toinen vastaaja taas toivoi jumalanpalveluksista nykyaikaisempia ja uskonnon tuputtamisen sijalle hengellisyyttä.

Useassa vastauksessa todettiin, että ei osaa vastata kysymykseen. Mainittiin myös, että tällä hetkellä ei ole erityisiä toiveita tai tarpeita. Yksi vastaaja kertoi, että ei pysty sairauden vuoksi osallistumaan mihinkään, mutta kuuntelee Radio

Dein kautta sunnuntaisin jumalanpalveluksen ja iltaseurat. Useassa vastauksessa oli pohdittu omaa avun tarvetta nyt ja tulevaisuudessa sekä kerrottu millaisissa toiminnoissa on mukana.

En ole vielä tarvinnut ulkopuolista apua. Itse käyn kaupassa ja laitan ruuan ym.

Paljonhan tuota toimintaa näyttää olevan, kuten edelliseltä sivulta näkyy. Tähän saakka ei ole ollut tarvetta, katson jatkoa, miten osallistun. Mieheni kuoli heinäkuussa 2022.

7.6 Toiveet diakoniatyölle

Seitsemäntenä oli avoin kysymys, jossa kysyttiin, millaisia toiveita vastaajalla on diakoniatyölle. Vastauksia kysymyksen tuli 51 kpl, jotka ryhmittelin aihepiireittäin sen mukaan, millaisia toiveita ne koskivat. Osassa vastauksia oli useampia toiveita, jotka jaoin omiin ryhmiinsä. Käsittelen näiden vastausten kanssa myös kahdeksan edellisen kysymyksen yhteyteen tullutta vastausta, jotka sopivat paremmin käsiteltäväksi tässä kohdassa. Vastauksista 14 kpl liittyi yhteydenottoihin ja keskusteluihin. Kymmenen vastausta liittyi erilaisiin ryhmiin ja muuhun toimintaan. Liikkumiseen ja hoitoapuun kohdistui yhdeksän toivetta. Vierailuihin ja tiedottamiseen liittyviä toiveita oli molempia kolme. Muita terveisiä diakoniatyölle kirjoitettiin tämän kysymyksen yhteydessä yhdeksän. Yksitoista vastaajaa kirjoitti en osaa sanoa tai ei toiveita -tyylisen kommentin.

Suurin osa diakoniatyölle kohdistuvista toiveista liittyi yhteydenottoihin ja yhteyden pitämiseen ikäihmisiin. Vastauksissa tulivat esille soittelu, keskustelu, kotikäynnit ja neuvonta. Toivottiin, että diakoniatyö tekee itseään näkyväksi tulemalla ikäihmisten luokse. Yksinäisyys ja liikuntarajoitteisuus ovat toiveiden taustalla. Omaiset ja sukulaiset voivat asua kaukana. Haja-asutusalueella naapuritkin ovat kaukana.

Olisi mukavaa, jos joku joskus puhelimitse kysyisi miten voin, kun olen aivan yksin täällä Kainuussa. Kaikki omaiseni ja sukulaiseni ovat eteläsuomessa.

Työtä olisi paljon ikäihmisten keskuudessa. Yksinäistä ja huonokuntoisia. Eivät pääse ulos ollenkaan ja eikä ole läheisiä omaisia, eikä näy naapurin valoja.

Esille nousi toiveita erilaisista yhteydenottotavoista. Yhdessä vastauksessa toivottiin kirjettä ennen yhteydenottoa, koska kaikki eivät uskalla vastata tuntemattomaan numeroon. Oli myös toive vierailusta ilman erillistä sopimista. Muutamasta vastauksesta kuului pettymys siihen, että seurakunnasta ei ole tullut yhteydenottoja yksineläville vanhuksille, esimerkiksi korona-aikana.

Kaikki eivät uskalla vastata tuntemattomaan numeroon, joten ensin kirje tulevasta yhteydenotosta.

Voisivat joskus tulla käymään ilman sopimista ja kysyä mitä kuuluu.

Ystävöimintää, keskusteluapua. Olen pettynyt siihen, että seurakunnalta ei ole koskaan yhteydenottoja yksineläviin vanhuksiin. Ei mitään virkistystoimintaa, johon voisi lähteä, kun ei ole ketään, jonka kanssa lähteä. Tilaisuudet taitaa olla vain heille, jotka pääsevät liikkumaan ja ovat muutenkin virkeitä.

Kajaanin kaupungin alueella on ikäihmisten määrä suuri. Eräs vastaaja pohti tärkeää kysymystä ikäihmisten tavoittamisesta.

Miten diakonia löytää ne ihmiset, jotka eivät pysty huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan ja terveydestään? Mikä on diakonian osuus nykyisessä sote-hyvinvointialueella?

Toiseksi eniten toiveita kohdistui erilaisiin ryhmiin ja muuhun kokoavaan toimintaan. Näihin toiveisiin liittyviä vastauksia oli kymmenen. Vastauksissa tulivat esille vertaisryhmät, erilaisten ryhmien tapaamiset, yhteiset retket sekä kahvihetket. Ryhmien ja toiminnan aiheina nousi esille mm. sururyhmät erilaisilla teemoilla, kuten sururyhmä eronneille. Sururyhmää toivottiin myös lapsensa menettäneille vanhemmille, jossa syy on jokin muu kuin kuolema, esimerkiksi yhteyden katkeaminen. Vastaaja totesi myös näiden asioiden tuottavan surua ja tuskaa. Ryhmiä toivottiin myös erilaisen yhteisen tekemisen äärelle, kuten leipominen, askartelu, liikunta, kävelyretket ja yhteislaulut. Useassa vastauksessa toivottiin keskusteluryhmiä, jossa voisi jutella esimerkiksi päivän

tapahtumista ja omista ongelmista. Toiminnan yhteyteen toivottiin hartaushetkiä. Toiveissa oli myös löytää ystäviä diakonian avustamana.

Diakoniatyöntekijän vetämä sururyhmä vanhemmille lapsensa menettäneille muun syyn kuin kuoleman kautta, esim. yhteyden katkeamisen kautta, mikä sekin voi tuottaa suunnatonta surua ja tuskaa.

Vertaisryhmä - en ole käynyt, mutta ei ole sururyhmää esim. eronneille. Miksi pitää olla leski tai yksinäinen Enemmän ihan tavallista - kävelyretki - suoraan sanottu -> vanhuksille! Tai muutakin kuin jumppaa! tai (sururyhmää) tai??

Vastauksissa nousi esille myös erilaiseen hoitoapuun ja liikkumisen avustamiseen liittyviä toiveita. Hoitoon liittyviä toiveita oli sairaiden vanhusten hoito kotona, jota esimerkiksi diakonissa voisi toteuttaa. Hoitotoimenpiteinä mainittiin mm. apu kynsien leikkaamisessa ja hoidossa sekä verenpaineen ja sokeriarvojen mittaamisesta yhteistyössä sote-henkilöstön kanssa. Kotona toivottiin apua pieniin tehtäviin sisällä ja ulkona. Työntekijä voisi myös lukea ja auttaa ulkoilussa. Apua ja tukea toivottiin myös omaishoitajille ikäihmisten hoidossa. Liikkumiseen toivottiin myös apua, esimerkiksi kaupassa käymiseen ja kulkemiseen kerhoihin ja tilaisuuksiin. Ystäväpalvelu oli myös esillä liittyen näihin tehtäviin. Yhdessä vastauksessa ehdotettiin, että palveluista voisi maksaa myös pientä maksua.

Diakoniatyötä toivottiin myös vierailemaan esimerkiksi päivätoimintaa järjestäviin paikkoihin ja tuetun asumisen paikkoihin (esim. Tutun tupa ja Kesäheinä). Toiveissa oli esimerkiksi laulutuokio ja tietoa diakoniatyön toiminnasta. Diakoniatyön toiminnasta ja diakoniatyön tarkoituksesta kaivattiin ylipäätään lisää tietoa. Ehdotettiin, että esimerkiksi Koti-Kajaani lehteen laitettaisiin tietoa, millaista apua on saatavilla.

Laittakaapa moniste, jossa kerrotte selkeästi mitä, millaista, maksullista tai maksutonta neuvontaa/toimintaa teillä on.

Lisäksi diakoniatyö sai yhdeksältä henkilöltä terveisiä, joihin ei sisältynyt mitään toiveita. Suurin osa terveisistä oli kiitosta jo olemassa olevasta toiminnasta. Osassa kerrottiin omasta elämäntilanteesta ja kokemuksia toiminnasta.

Jatkakaa toimintaa jo hyviksi havaittujen toimintamuotojen kautta. Diakonia seurakunnassa on yhä erinomaisen tärkeä ja tarpeellinen. Onhan diakonin toimi ensimmäinen seurakuntalaisten perustama toimi jo alkuseurakunnassa.

Pidän diakoniatyötä erittäin tärkeänä ja tarpeellisena etenkin yksinäisten vanhusten ja sosiaalisesti vaikeuksissa olevien perheiden (etenkin lasten) turvana ja auttajana.

Nykyinen diakoniatyö on hyvää.

Vastauskenttään kirjoitettiin myös se, jos ei ollut mitään toiveita. Yksitoista kommenttia liittyi siihen, että vastaaja ei osannut sanoa mitään toivetta.

Minulla ei ole omia toiveitani johtuen siitä, että olen sellainen oman tie kulkija ainakin siihen asti, kun elämäni soljuu näinkin hyvin mitä olen elänyt tähän asti ja toivon mukaa näin jatkuu vielä hyvin monta vuotta. Kiitos!

7.7 Toiveisiin vastaaminen

Kahdeksantena oli avoin kysymys, jossa kartoitettiin millaisilla tavoilla diakoniatyö voisi vastata yli 80-vuotiaiden toiveisiin. Tähän kysymykseen tuli kaikkein vähiten vastauksia. Vastaajat kertoivat toiveitaan edellisen kysymyksen yhteydessä ja niihin toiveisiin sisältyi useassa vastauksessa myös tapa tai keino, jolla toive voidaan toteuttaa. Kysymykseen vastasi 31 henkilöä. Kahdeksassa vastauksessa mainittiin yhteydenpitoon liittyviä keinoja ja kuudessa vastauksessa mainittiin kotikäynnit. Neljä vastausta liittyi tiedotukseen. 11 vastauksessa mainittiin muita tapoja, joilla toiveisiin voitaisiin vastata. Vastauksista viisi oli en osaa sanoa -tyylisiä vastauksia.

Erilaiset yhteydenpitoon liittyvät keinot osoittautuivat tärkeimmäksi tavaksi vastata toiveisiin. Yhteydenpitoon liittyen toivottiin jalkautumista vanhusten pariin

sekä pitämään yhteyttä ikäihmisiin enemmän. Toivottiin sielunhoitoa, keskusteluapua ja yhteydenpitoa puhelimitse ja että kuunneltaisiin miten vanhuksat oikeasti jaksavat. Toivottiin vierailuja, toimintaa ja virikkeitä esimerkiksi vanhusten tuetun asumisen piiriin. Toivottiin lisää kotikäyntejä ja mainittiin, että kotikäynnit ovat olleet hyviä. Tervehdyskäyntejä toivottiin yli 90-vuotiaille ilman erillistä pyyntöäkin. Diakoniatyöntekijän tulisi olla myös tavoitettavissa puhelimitse.

Ottamalla yhteyttä. Meillä on monesti arkuus ottaa yhteyttä - pelätään olevamme vaivaksi.

Tiedottamista toivottiin lisää. Seurakuntalehteen toivottiin enemmän artikkeleita ja kirkoissa ja muissa seurakunnan tilaisuuksissa toivottiin olevan jaossa tiedotteita, joissa kerrotaan diakoniatyön toiminnasta.

Monet eivät tiedä kaikkia mahdollisuuksia.

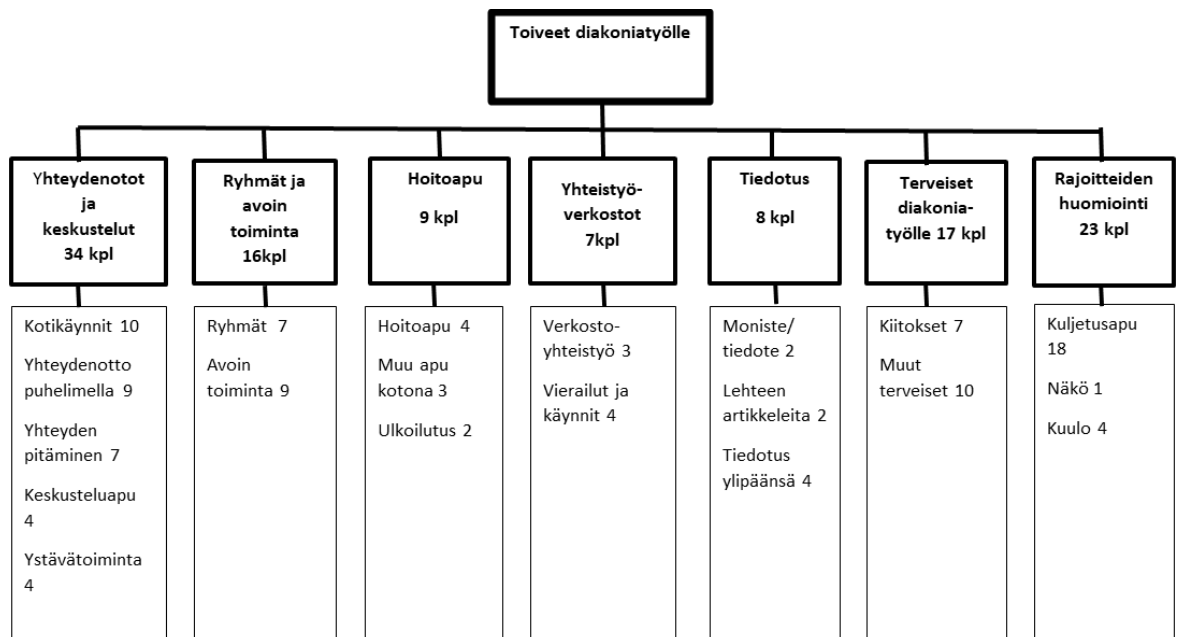
Muita toiveita oli ystäväpalvelu, vanhanajan ompelukerhot kylälle sekä virkistysretket, joille pääsisivät hekin, jotka jäävät aina pois. Toivottiin myös apuja kulkemisiin, jotta pääsisi tulemaan kauempaakin ydinkeskustassa järjestettäviin tapahtumiin. Yhdessä vastauksessa pohdittiin diakoniatyön sijoittumista yhteistyöverkostojen kenttään. Diakoniatyön tulisi olla yksi osa hyvinvointialuetta ja yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon, Kelan ja poliisin kanssa. Huolta kannettiin myös diakoniatyön viroista. Yhdessä vastauksessa olemassa olevien virkojen toivottiin säilyvän ja toisessa vastauksessa virkoja toivottiin lisää. Ymmärrystä oli myös diakoniatyön perimmäisestä luonteesta.

Diakoniatyön painopisteen pitää kuitenkin olla vähäosaisten ja köyhimpien auttamisessa. Maahanmuuttajien auttaminen.

7.8 Toiveiden yhteenveto

Kuviossa 6 on koottu kaikkien avointen kysymysten vastaukset yhteen ja ryhmitelty pääryhmiin. Pääryhmiä löytyi 7 kpl. Ne ovat: yhteydenotot ja

keskustelut, ryhmät ja avoin toiminta, hoitoapu, yhteistyöverkostot, tiedotus, rajoitusten huomioiminen sekä terveiset diakoniatyölle. Numero pääryhmän yhteydessä kertoo, kuinka monessa vastauksessa kuhunkin ryhmään liittyviä toiveita mainittiin. Jokaisen pääryhmän alle listasin siihen kuuluvat osa-alueet. Numero osa-alueen yhteydessä kertoo, kuinka monessa vastauksessa asia oli mainittu. Tulosten tarkastelua -luvun rakennan Kuvion 6 pohjalta.

Kuvio 6. Avoimissa kysymyksissä esiin tulleet toiveet ryhmiteltynä pääryhmiin

8 TULOSTEN TARKASTELU

8.1 Diakoniatyön tunnettuus ja tiedon saaminen

Tuloksia tarkastelen tässä Tulosten tarkastelu -luvussa Kuviossa 6 esitetyn kyselyn tulosten yhteenvedon pohjalta. Lisäksi tarkastelen diakoniatyön tunnettuutta ja tiedon saamista diakoniatyöstä. Tulokset esitän teoriapohjan ja ajankohtaisen tutkimustiedon valossa.

Kyselyn perusteella kävi ilmi, että diakoniatyön toiminta kaikessa laajuudessaan ei ole kaikille tuttua. Mikäli vastaaja ei ole tarvinnut diakoniatyön palveluja tai ei ole ollut mukana seurakunnan toiminnassa, voi diakoniatyön sisältö olla vieras. Avointen kysymysten vastauksissa toivottiin tiedotuksen lisäämistä. Ikäihmiset eivät tiedä kaikkia mahdollisuuksia, joita diakoniatyö tarjoaa.

Vastaajat, jotka eivät ole tunteneet diakoniatyötä hyvin, ovat voineet sekoittaa diakoniatyön toimintaa muiden toimijoiden toimintaan. Lisäksi voi olla vaikea tunnistaa seurakunnan eri työmuotojen toimintaa keskenään; järjestääkö toimintaa diakoniatyö vai jokin muu seurakunnan työala tai jopa seurakunnan tiloissa toimiva yhteistyötaho. Yhdessä lomakkeessa tekstikenttään oli kirjoitettu: "en ole vielä tarvinnut apua". Vastaaja on voinut ymmärtää kysymyksen väärin tai on vain halunnut korostaa sitä, että toimintamuodot eivät ole tuttuja koska ei ole itse niitä vielä tarvinnut.

Diakoniatyön tunnettuutta ei ole tutkittu kovin paljoa. Tampereella selvitettiin vuonna 2010 diakoniakeskuksen palvelukokonaisuuksien tunnettuutta aikuisväestön keskuudessa. Valtaosa vastaajista (78 %) tiesi mitä diakoniatyöllä tarkoitetaan. Kuitenkaan suurin osa (68 %) ei osannut määritellä diakoniatyöhön liittyvää mielikuvaansa. Noin kolmasosalla oli positiivinen kuva toiminnasta ja vain muutamalla vastaajalla mielikuva oli negatiivissävytteinen. (Helin ym. 2010, s. 17.)

Diakoniatyöntekijän kohdanneiden määrä on suhteellisen suuri ottaen huomioon korona-ajan tuomat rajoitteet. Tätä lukua ei voi suoraan verrata kyselyn kohderyhmään, kaikkiin yli 80-vuotiaisiin. Kyselyä teetettiin seurakunnan yhteydessä toimivissa ikäihmisten ryhmissä, jolloin otoksessa on vahva edustus seurakuntayhteydessä toimivista henkilöistä. Kaikki merkityt kohtaamiset eivät myöskään välttämättä sisälly kolmen vuoden aikajanaan, vaan kohtaamisia on muisteltu myös ajalta tätä ennen. Esimerkiksi tekstikenttään kirjoitettu kommentti: “kyläseuroissa, silloin kun niitä vielä oli,” viittaa aikaan ennen vuotta 2020.

Suurin osa vastaajista sai tietoa diakoniatyön toiminnasta Kotiseurakuntani-lehdestä. Kotiseurakuntani-lehti on Kajaanin seurakunnan julkaisu, joka ilmestyy noin kuukauden välein ja jaetaan osoitteettomana kajaanilaisiin kotitalouksiin. Mikäli henkilö on kieltänyt mainospostin jakamisen, hän ei saa myöskään Kotiseurakuntani-lehteä. Kotiseurakuntani-lehti on diakoniatyön tärkein tiedotuskanava.

Tietoa saatiin paljon myös Koti-Kajaanista sekä Kainuun Sanomista. Koti-Kajaani on kajaanilaisiin kotitalouksiin osoitteettomana jaettava lehti, joka ilmestyy kahdesti viikossa. Päivittäin ilmestyvä Kainuun Sanomat jaetaan vain tilaajille. Vuolijoki-lehden kautta tietoa ei juurikaan saatu. Vuolijoki-lehti on Vuolijoen ja Otanmäen alueella kerran viikossa ilmestyvä lehti, joka jaetaan tilaajille. Koti-Kajaanissa diakoniatyö julkaisee yksittäisiä ilmoituksia tai mainoksia erilaisista tapahtumista tai toiminnasta. Lisäksi Koti-Kajaani ja Kainuun Sanomat tekevät juttuja diakoniatyön järjestämisestä tapahtumista tai toiminnoista. Kaikki toiminta, mikä saa lehdissä palstatilaa on tärkeitä tietoisuuden lisäämistä diakoniatyön toiminnasta.

Viidennes vastaajista sai tietoa radion kautta. Jumalanpalvelukset ja illalla järjestettävät kirkkoseurat radioidaan sunnuntaisin Kajaanin kirkosta. Näiden yhteydessä ei tiedoteta seurakunnan toiminnasta muuten, kuin jumalanpalveluksessa luettavien kirkollisten tiedotteiden verran. Nämä tiedotteet kuitenkin vaikuttavat tavoittavan ikäihmisiä.

Seurakunnan kotisivujen ja sosiaalisen median välityksellä tietoa sai vain harva. Seurakuntien välillä on eroja diakoniatyöstä tiedotettaessa ja asiakas voi joutua näkemään vaivaa etsiessään tietoa diakoniatyön palveluista (Helin ym. 2010, s. 53). Yli 80-vuotiaiden ikäryhmä ei vaikuta olevan aktiivinen netin käyttäjäryhmä. Ikäihmisten taidot digitaalisten tiedonhankintavälineiden käyttämisessä voivat olla heikot. Tämän vuoksi toiveet saada tietoa monisteina tai lehtien välityksellä on ymmärrettävät.

8.2 Yhteydenpito ikäihmisiin

Suurin osa diakoniatyölle kohdistuvista toiveista liittyi yhteydenottoihin. Toiveita yhteydenotoista oli kirjoitettu kaikkiin avoimiin kysymyksiin. Useammassa vastauksessa oli toive, että diakoniatyöntekijä ottaisi puhelimitse yhteyttä. Mutta kuinka voi olla yhteydessä, jos yhteystietoja ei ole? Ikäihmiset voivat saada monenlaisia soittoja ja heitä on voitu varoitella vastaamasta tuntemattomaan numeroon kaupustelijoiden ja erilaisten huijausyritysten pelossa. Ikäihmisen tulisi ensin ilmoittaa toiveensa yhteydenpidosta. Tätä mahdollisuutta voisi mainostaa kohdennetusti ikäihmisille esimerkiksi Kotiseurakuntani -lehdessä.

Toiveissa tuli esille myös käynnit ilman yhteydenottoa. Ikäihmiset ovat alttiita erilaisille huijauksille ja kotikäyntitoiminta tulee rakentaa siten, että siihen ei sisälly väärinkäytön mahdollisuutta. Viran tunnusten käyttäminen auttaa työntekijän tunnistamisessa. Turvallisinta on, että asiakas tietää etukäteen tulevasta vierailijasta, eikä päästä tuntematonta yllätysvierasta sisälle.

Kajaanin seurakunnasta soiteltiin korona-aikana yli 80-vuotiaille Mitä kuuluu -puhelut. Soittotalkoisiin osallistuivat diakoniatyöntekijöiden lisäksi myös muut työalat. Vain 16 % kyselyyn vastanneista ilmoitti kohdanneensa diakoniatyöntekijän puhelimen välityksellä. Puhelua ei välttämättä muistettu tai puhelussa on juteltu jonkun toisen työalan edustajan kanssa, esimerkiksi papin, nuorisotyönohjaajan tai kanttorin kanssa.

Kajaanin seurakunta lähettää kaikille pyöreitä vuosikymmeniä täyttävälle jäsenilleen tervehdyksen 70-vuotispäivästä alkaen. Yli 90-vuotiaat saavat tervehdyksen joka vuosi. Tervehdyksen yhteydessä kerrotaan mahdollisuudesta kutsua seurakunnan työntekijä vierailulle merkkipäivänä. (Kajaanin seurakunta, i.a.) Postissa lähetettävän syntymäpäivätervehdyksen mukana olisi mahdollista lähettää myös muita tiedotteita diakoniatyön toiminnasta. Tämä vastaisi kyselyyn vastaajien toiveisiin tiedottamisen lisäämisestä.

Ikäihmisen luokse tehtävät syntymäpäiväkäynnit ovat yksi etsivän vanhustyön muoto. Kotikäynnillä työntekijä voi tehdä havaintoja asiakkaan arjesta ja kyvystä huolehtia itsestään ja kodistaan. (Helin ym., 2022, s. 55.) Diakoniatyöntekijän osaaminen on asiantuntijuutta, jossa tunnistetaan tilanteet, jossa tarvitaan yhteiskunnan tukea ja osataan ohjata asiakas oikeisiin palveluihin (Jaakonaho, 2022, s. 160).

Yksinäisyys ja liikuntarajoitteisuus ovat yhteydenpitotoiveiden taustalla. Diakoniabarometrissä 2022 näkyi diakoniatyöntekijöiden huoli asiakkaiden yksinäisyydestä. Diakoniatyöntekijöistä 82 % kohtasi työssään pitkittyneestä yksinäisyydestä kärsivän ikäihmisen vähintään kerran kuussa. (Kalanti, 2022, s. 45.) Koronapandemia lisäsi yksinäisyyttä eri ikäryhmissä ja toi yksinäisyyden kokemukset myös yhteiskunnalliseen puheeseen. Yksinäisyys on henkilökohtainen kokemus, jota ulkopuolinen ei voi määrittää. Kaksi yksinäisyyttä kokevaa eivät välttämättä koe, että heillä olisi mitään yhteistä. Hetkittäiseen ja lievään yksinäisyyteen toisen ihmisen kohtaaminen on hyvä apu, mutta pitkittyneessä yksinäisyydessä kynnyks muiden pariin menemiselle on suuri. Kokemus yksinäisyydestä voi saada aikaan negatiivisen ajatusten kehän, joka ylläpitää ja vahvistaa yksinäisyyttä. Yksinäisyys heikentää omanarvontuntoa ja kapeuttaa ajattelua. Apua on vaikea hakea, jos ei pidä itseään erityisenä tai tärkeänä, avun hakemisen arvoisena. Tämän ajan haasteena on yksinäisyyden kartoittaminen ja puheeksi ottaminen eri palvelussa ja siten yksinäisyyden tunnistaminen ja sen kohtaaminen yksilötasolla. (Lähtenmäki 2022, s. 71–73, s. 75, s. 80.)

Yksinäisyyden lisääntymisestä vanhusväestön keskuudessa puhutaan paljon. Suomalaisten hyvinvointi 2014 raportin mukaan yksinäisyys ei kuitenkaan ollut merkittävästi muuttunut vuodesta 2004. Valtaosa (69 %) 80–84-vuotiaista miehistä ja reilu puolet (59 %) naisista ei ollut kokenut itseään lainkaan yksinäiseksi. Kuitenkin samassa ikäluokassa 13 prosenttia miehistä ja 10 prosenttia naisista tunsi itsensä yksinäiseksi koko ajan tai usein. Yksinäisyyden kokeminen oli neljä kertaa yleisempää yksin asuvilla. (Vaarama ym., 2014, s. 48.)

Yksinäinen ikäihminen kaipaa keskustelukumppania, jolla on aikaa kuunnella ja käydä läpi hänen elämänvaihteitaan. Kiireetön kuuntelu ja myönteisten muistojen vahvistaminen ovat osa diakonista vanhustyötä ja ikäihmisen toivon tukemista. (Karppinen & Kuikka, 2020, s. 200.)

Vaikka toiminta ja kohtaamiset vähentyivät korona-aikana, diakoniatyössä on muokattu työtapoja. Digivälineet ja uudet työtavat ovat yleistyneet. Diakoniabarometrin 2022 mukaan reilu puolet kyselyyn vastanneista työntekijöistä katsoo, että korona-ajan rajoituksilla ei ollut erityisiä vaikutuksia yhteydenpitoon asiakkaiden kanssa. Diakoniatyö on mukautunut uuteen tilanteeseen. Lähes kaikki vastaajat kävivät puhelimitse sielunhoidollisia keskusteluja ja antoivat palveluneuvontaa. Suuri osa toteutti puhelimitse myös taloudellista avustamista. (Ryökäs ym. 2022, s. 128–129.) Sähköiset yhteydenpitokanavat eivät välttämättä tavoita kaikkia. Ikääntyvien ihmisten keskuudessa on monia, jotka eivät omista tietokonetta tai verkkoyhteyttä. Kysymykseen vastanneista netin välityksellä työntekijän oli kohdannut vain pari henkilöä.

Kyselyn vastauksissa nousi ystävöiminta esille yhteydenpitoon liittyvien toiveiden yhteydessä. Koronarajoitukset vaikuttivat vuoden 2022 diakoniabarometrin mukaan merkittävästi vapaaehtoistoimintaan. Barometrin kyselyyn vastanneista työntekijöistä 93 prosenttia ilmaisi, että koronarajoitukset ovat rajoittaneet vapaaehtoistyötä seurakunnissa erittäin tai melko paljon. Monien vapaaehtoistoiminnan muotojen ohella myös ystäväpalvelu kodeissa ja laitoksissa on ollut paikoin tauolla. Kaksi kolmesta vastaajasta oli kuitenkin hakeutunut yhteistyökumppanuuksiin vapaaehtoistoiminnan organisoinnissa.

Korona-aikana löytyi myös uusia auttamisen tapoja vapaaehtoistyöhön, jotka perustuivat olemassa oleville rakenteille ja paikallisyhteistyölle. (Hietaniemi, 2022, s. 64, s. 69, s. 95.)

8.3 Yhteys verkostoihin

Yksi vastaajista pohti, miten diakonia löytää ne ihmiset, jotka eivät pysty huolehtimaan itsestään. Hän esitti kysymyksen, mikä on diakonian osuus sote-hyvinvointialueella? Diakoniatyön verkostoituminen hyvinvointialueen ikäihmisten palvelujen kanssa on ensiarvoisen tärkeätä, esimerkiksi yhteistyö kotihoidon, omaishoidon ja sekä vanhuspalvelujen kanssa. Kainuun hyvinvointialue järjestää 75 vuotta täyttävälle kainuulaisille ryhmätilaisuuksia, joissa kerrotaan kotona asumisesta, asumisturvallisuudesta, palveluista, etuuksista ja muista hyvinvointiin liittyvistä asioista (Kainuun hyvinvointialue i.a.-c). Näissä tilaisuuksissa myös diakoniatyö voisi tiedottaa toiminnastaan.

Diakoniatyö ei palvele pelkästään yksittäisiä ihmisiä, vaan tavoitteena on myös yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja epäkohtien näkyväksi tekeminen. Yhteistyötä julkisen sektorin ja eri toimijoiden kanssa on kehitettävä koko ajan. Palvelujen siirtyminen hyvinvointialueille haastaa totuttuja toimintatapoja, mutta tarjoaa samalla myös mahdollisuuden työn uudistamiseen ja yhteistyöverkostojen rakentamiseen. (Jaakonaho, 2022, s. 159.)

Diakoniatyön tekemät vierailut ja käynnit päivätoimintaan tai laitoksiin eivät olleet vastaajille tuttuja toimintamuotoja. Vain muutama henkilö oli kohdannut diakoniatyöntekijän näiden toimintojen yhteydessä. Kysymys diakoniatyöntekijän kohtaamisista rajoittui korona-aikaan, joten se on voinut vaikuttaa työntekijän vähäisiin kohtaamisiin laitoksissa. Diakoniatyön tekemät laitospöytäkirjat ovat vähentyneet korona-aikana. Vuonna 2020 30 prosenttia työntekijöistä teki niitä paljon tai melko paljon, kun sama luku vuonna 2022 oli 9 prosenttia. (Kalanti, 2022, s. 52.) Kysymys diakoniatyön toimintamuotojen tunnettuudesta oli kuitenkin ajaton ja tässä vierailuiden ja käyntien jääminen huonosti tunnetuiksi on yllättävä tulos.

Avointen kysymysten vastauksissa toivottiin diakoniatyöntekijää vierailemaan erilaisiin päivätoiminnan ja tuetun asumisen paikkoihin. Laitosvierailut ovat tärkeitä tilanteita ikäihmisten hengellisessä tukemisessa ja yhteyden pitämisessä kotiseurakuntaan. Kaikilla ei ole erilaisista syistä mahdollista asua omassa kodissa. Tällöin olisi tärkeää, että kodin merkitykset, kuten keskeiset inhimilliset piirteet ja arvot, voitaisiin siirtää myös palveluasumiseen sekä laitosasumiseen (Koskinen 2004, s. 72).

8.4 Rajoitteiden huomioiminen

Liikuntarajoitteet ja kulkeminen tilaisuuksiin osoittautuivat suurimmaksi esteeksi seurakunnan tilaisuuksiin osallistumiselle. Tilaisuuksiin toivottiin yhteiskuljetusta, jonka olisi kierrettävä eri asuinalueilla ja haettava mielellään mahdollisimman läheltä omaa kotia. Saattajiksi ehdotettiin myös vapaaehtoisia.

Suomalaisten hyvinvointi 2014 raportin mukaan 80 vuotta täyttäneillä asiointi ja ulkona liikkuminen sujuivat ilman vaikeuksia tai pienin vaikeuksin 77 prosentilla miehistä ja 69 prosentilla naisista (Vaarama ym. 2014, s. 47). Kainuussa ikäihmisillä on hankaluuksia osallisuutta tukevaan toimintaan pääsemiseen liikenneyhteyksien puuttumisen vuoksi (Mäki-Opas & Nuutinen, 2022). Ympäristö tuottaa ikäihmiselle hyvinvointia, kun se on turvallinen ja esteetön ja ympäristössä on mahdollisuus liikkua lähiympäristöä kauemmas esimerkiksi oman auton tai muun kuljetusavun muodossa (Yli-Outinen 2012, s. 127). Diakoniatyössä halutaan palvella niitä, jotka ovat pudonneet yhteiskunnan palvelujärjestelmän ulkopuolelle tai joilla on vaikeuksia päästä liikkumaan kodin ulkopuolella (Helin ym., 2010, s. 56).

Kuljetusten järjestäminen on merkittävä kustannuserä työalalle. Kajaanin seurakunnan diakoniatyö on järjestänyt kuljetuspalveluita yksittäisten tilaisuuksien yhteydessä, esimerkiksi Joutenlammen leirikeskuksessa järjestettävissä tapahtumissa. Ikäihmisten kuljetustoiveisiin liittyen voisi kartoittaa

ja tiedottaa palveluseleiden käytön mahdollisuuksia sekä kehittää vapaaehtoisten verkostoa palvelemaan liikuntarajoitteisten tarpeita.

Kuulo- ja näkörajoitteiden huomioiminen koskee seurakunnan toimintaa yleensä, ei ainoastaan diakoniatyötä. Rakennusmääräyksissä määritellään, että julkisten tilojen on sovelluttava liikkumis- ja toimimisesteisten käyttöön. Induktiosilmukka tai muu vastaava veloitetaan asentamaan tiloihin, jossa on äänentoistojärjestelmä (F1 Suomen rakentamismääräyskokoelma, 2004.) Ikäihmiset ovat osallistujina jumalanpalveluksissa ja muissa tapahtumissa, jossa työntekijöitä on muilta työaloilta, esimerkiksi pappeja. Ikäihmisten rajoitukset tulisi osata huomioida kaikilla työaloilla.

8.5 Ryhmät ja avoin toiminta

Parhaiten tunnettuja työmuotoja olivat vanhusten kirkkopyhä ja vertaisryhmät. Eniten diakoniatyöntekijöitä oli kohdattu jumalanpalvelusten ja tapahtumien yhteydessä. Diakoniabarometrin 2022 mukaan diakoniatyöntekijöiden osallistuminen seurakunnan jumalanpalveluselämään on vähäistä. Vain 12 prosentilla työntekijöistä sitä kuului työnkuvaan paljon tai melko paljon. Ryhmätoiminnan määrä seurakunnissa väheni merkittävästi koronapandemian aikana. Vuonna 2020 diakoniatyöntekijöistä 56 % työhön kuului paljon tai melko paljon ryhmätoimintaa. Vastaavasti vuonna 2022 luku oli vain 20 %. (Kalanti, 2022, s. 49, s. 51.)

Kaikkein vähiten tunnettiin yhteisöruokailua. Vain muutama henkilö oli kohdannut diakoniatyöntekijän tässä yhteydessä. Diakoniabarometrin 2022 mukaan yhteisöruokailut kuuluivat työnkuvaan paljon tai melko paljon 16 %:lla työntekijöistä (Kalanti, 2022, s. 49).

Korona-aika vähensi diakoniatyön järjestämiä tilaisuuksia merkittävästi vuoden 2022 diakoniabarometrin mukaan. Vuoden 2020 barometrin mukaan ryhmätoimintaa paljon tai melko paljon työssään toteutti 56 prosenttia vastaajista, kun nyt vastaava luku korona-ajalta oli vain 20 prosenttia. Diakoniatilaisuuksia

seurakunnan tiloissa ennen korona-aikaa järjesti vastaajista 38 prosenttia paljon tai melko paljon. Korona-aikana vastaava luku oli 11 prosenttia. Myös retket ja leirit vähentyivät runsaasti korona-aikana, samoin asiakastyö seurakunnan tiloissa, kotikäynnit, laitospvierailut sekä yhteisvastuukeräykseen osallistuminen. (Kalanti, 2022, s. 50.)

Ryhmiiin ja kokoavaan toimintaan liittyvissä toiveissa lueteltiin monenlaisia aiheita ryhmien sisältöön liittyen. Ihmisillä on kaipaus ja tarve toisten kanssa toimimiseen ja keskustelemiseen. Suomalaisten hyvinvointi 2014 tutkimuksen mukaan 80 vuotta täyttäneillä kyläily on yleistä. Kotona tapahtuvaa luovaa toimintaa, kuten käsitöitä, harrasti kaksi viidestä. Kodin ulkopuolisiin harrastuksiin osallistuttiin kuitenkin harvemmin. Sosiaalinen aktiivisuus ja harrastukset liitetään aktiiviseen ikääntymiseen. Ikäryhmittäin tarkasteltuna 80–84-vuotiaat olivat vain hieman 85 vuotta täyttäneitä aktiivisempia. (Vaarama ym. 2014, s. 48–49.) Kainuussa ikäihmisillä on osallisuutta tukevaa toimintaa, esimerkiksi harrastuksia, kulttuuria, ryhmä- ja vertaistoimintaa puutteellisesti (Mäki-Opas & Nuutinen, 2022).

Ryhmätoiminta voi tarjota asiakkaille mahdollisuuden kokea yhteisöllisyyttä ja jakaa kokemuksiaan vertaistensa kanssa. Toisten kokemukset auttavat peilaamaan omia kokemuksia ja löytämään keinoja ratkaista oman elämän kysymyksiä. Erityisryhmissä kokoontuvat asiakkaat saavat kokemuksen siitä, että heidän erityistarpeensa otetaan huomioon. (Helin ym. 2010, s. 103.) Ryhmätoiminta antaa vertaistukea sekä ehkäisee syrjäytymistä. Ryhmä voi muodostaa yhteisön, joka luo turvallisuuden tunnetta ja antaa mahdollisuuden rakentaa omaa positiivista identiteettiä. Tavoite on, että ryhmä tukee osallistujaa monipuolisemmin, kuin kahdenkeskeinen keskustelu diakoniatyöntekijän kanssa. Vertaistukiryhmään kuuluu kokemus hyväksytyksi ja huomatuksi tulemisesta sekä kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisesta. (Puuska, 2012, s. 112.) Sosiaalisen verkosto on yksi voimavaralähde. Se muodostaa arkielämän perustan, jossa ikäihminen elää ja toimii. Se auttaa rakentamaan sosiaalista identiteettiä ja itsearvostusta sekä toimii puskurina stressitekijöitä vastaan. Se mahdollistaa ympäristöön vaikuttamisen ja mukautumisen uusiin tilanteisiin. (Koskinen 2004, s. 73.)

8.6 Hoitoapu

Hoitoapuun liittyviä toiveita kirjoitettiin useita. Tämä kertoo avuntarpeesta ja siitä, että lähellä ei ole ihmisiä, jotka voisivat auttaa näissä tarpeissa. Se voi kertoa myös siitä, että oikeanlaista apua ei osata hakea tai sen saaminen on vaikeaa.

Kainuussa ikäihmisten hyvinvointia heikentää kotona asumiseen liittyvien, ei-hoidollisten, palvelujen epätasa-arvoinen saatavuus (Mäki-Opas & Nuutinen, 2022). Ikäihmisten tärkeimpiä auttajia ovat omaiset ja muut läheiset ja heidän merkityksensä auttajina on kasvanut. Yhteiskunnan apu kohdennetaan eniten apua tarvitseville. Suomalaisten hyvinvointi 2014 raportin mukaan 81 prosentille tärkein auttaja oli joku muu, kuin kunnallinen kotipalvelu tai kotihoito. Vajaa viidesosa sai apua kunnallisesta palvelusta. (Vaarama ym., 2014, s. 51.) Hyvinvointialue tukee ikäihmisten kotona asumista ohjauksella ja neuvonnalla. Tavoitteena on vahvistaa ikäihmisten omia voimavaroja, edistää toimintakykyä ja hyvinvointia sekä lisätä kotona asumiseen liittyvää pärjäämisen tunnetta. (Kainuun hyvinvointialue i.a.-d.)

Yli 80-vuotiaat mahdollisesti muistavat vielä ajan, jolloin ennen vuonna 1972 tapahtunutta kansanterveyslain uudistusta seurakuntadiakonian vastuu kotihoidosta oli osa virallista työnjakoa kuntien kanssa. Lain uudistumisen myötä yhteydet kunnan ja seurakunnan kanssa väljenivät ja diakoniatyöntekijöistä tuli selkeämmin kirkon ja seurakuntien työntekijöitä. (Kuusimäki, 2012, s. 36.)

Monissa vastauksissa diakoniatyöntekijän toivottiin palaavan kotihoidon tyyppisiin tehtäviin. Diakonialla on paikkansa terveydenhuollon täydentäjänä, mutta tehtävät liittyvät potilaiden henkiseen ja hengellisten tukemiseen. Esimerkiksi Hyvinvoinnin tuki –pilottihanke toteutettiin HUSin ja Helsingin seurakuntayhtymän yhteisenä moniammatillisena kehittämistyönä, jossa diakoniatyöllä oli keskeinen rooli. Hankkeessa kehitettiin sairaalan moniammatillista työskentelyä ja kirkon työntekijän rooli oli auttaa eksistentiaalisten kysymysten, henkisten ja hengellisten asioiden käsittelyssä ja syvässä ymmärtämisessä. Työ oli läsnäolevaa sielunhoidollista kohtaamista.

Malli vapautti hoitohenkilökunnan keskittymään kliiniseen hoitotyöhön potilaiden henkisen kuormituksen vähentyessä. (Jaakonaho, 2022, s. 161–164.)

9 POHDINTA

9.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen tekemiseen kuuluu hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen, jossa tiedonhankintamenetelmät ja tutkimusmenetelmät ovat eettisesti kestäviä (Vilkkä 2005, s. 30). Tutkimuksen kohdistuessa ihmisiin on varmistettava henkilöiden suostumus tutkimukseen. Suostumuksen tulee olla vapaaehtoinen ja vapaa pakotuksesta. On myös selvitettävä, millaisia riskejä heidän osallistumiseensa sisältyy. Aineiston keräämisessä on huomioitava vastaajien anonyymiuden takaaminen, luottamuksellisuus ja aineiston asianmukainen tallentaminen. (Hirsjärvi ym. 2005, s. 26–27.)

Kyselyn mukana lähetettiin saatekirje, jossa kerrottiin tutkimuksesta ja sen toteuttamisesta. Saatekirjeessä kerrottiin kyselylomakkeiden luottamuksellisesta käsittelystä ja että vastaajien henkilöllisyys ei tule esiin tutkimuksen missään vaiheessa. Saatekirjeessä kerrottiin kyselyyn osallistumisen olevan vapaaehtoista. Ikäihmisten ryhmissä vieraillessa kerrottiin vastaavasti saatekirjeen asiat. Vastauspaperit kerättiin nimettöminä kirjekuoreen anonyymiteetin varmistamiseksi.

Postitse lähetettyjen kyselyiden mukana lähetettiin yhteydenottopyyntölomake, joka oli mahdollista palauttaa kyselyn vastauksen mukana. Yhteydenottopyyntölomakkeeseen sai laittaa puhelinnumeron, johon toivoi diakoniatyöntekijän ottavan yhteyttä. Nimeä yhteydenottopyyntöihin ei laitettu. Lomakkeessa kerrottiin, että yhteydenottopyynnöt pidetään erillään kyselyn vastauksista ja vastaajan henkilöllisyys ei paljastu tämän perusteella. Saapuneet

yhteydenottopyynnöt toimitettiin diakoniatyöntekijälle, eivätkä ne jääneet opinnäytetyön tekijän haltuun. Ikäihmisten ryhmissä, Olohuoneella ja seurakunnan nettisivuilla esillä olleiden kyselyiden yhteydessä ei yhteydenottopyyntölomaketta pidetty esillä.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa käytetään termejä reliabelius ja validius. Reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta, eli tutkimuksen ei pitäisi antaa sattumanvaraisia tuloksia. Validius tarkoittaa pätevyyttä, eli tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä mitä on tarkoituskin mitata. Esimerkiksi kyselylomaketta käytettäessä on mahdollista, että vastaajat käsittävät kysymykset toisin kuin on tarkoitettu. Tutkimuksen luotettavuutta lisää tarkka selostus tutkimuksen kaikista vaiheista. Aineiston analyysissä kerrotaan luokittelujen perusteet. Tuloksia tulkitessa vastausten punnitseminen täytyy saattaa myös teoreettisen tarkastelun tasolle. (Hirsjärvi ym. 2005, s. 216–218.)

Tässä tutkimuksessa saatuja tuloksia tarkastelin Tulosten tarkastelua –luvussa aiheesta kirjoitettuun teorian ja ajankohtaisen tutkimustiedon valossa. Tämän tutkimuksen tuloksista löytyi yhdenmukaisuutta aiheesta kirjoitettuun teoriaan, ja tulokset olivat samankaltaisia muiden tutkimusten tulosten kanssa. Kyselylomake toimi toivotulla tavalla ja diakoniatyö voi hyödyntää kyselyn tuloksia vanhustyön kehittämisessä. Kerron myös tarkasti kaikki tutkimuksen toteuttamisen vaiheet sekä tulosten käsittelyn ja analysoinnin tavat ja perusteet.

9.2 Kehitysehdotukset ja jatkotutkimusaiheet

Koronapandemia on vaikuttanut kolmen vuoden aikana ikäihmisten toimintaan. Tällä hetkellä kuitenkin rajoitteet ovat poistuneet ja toimintaa voidaan rakentaa uudelleen. Tutkimus perustuu tilanteeseen, jossa diakoninen vanhustyö eli koronan jälkimainingeissa. Tutkimuksessa on selvitetty ikäihmisten toiveita, joiden perusteella vanhustoimintaa voidaan suunnitella ja rakentaa.

Tutkimuksen tulosten perusteella löytyi vanhustyölle kehitysehdotuksia. Kehitysehdotusten mukaista toimintaa on mahdollisesti jo olemassa, eikä tässä

tutkimuksessa oteta siihen kantaa. Kantaa ei myöskään oteta siihen, onko olemassa resursseja kehitysehdotusten mukaisiin asioihin. Nämä esitetyt kehitysehdotukset perustuvat pelkästään tutkimuksen tuloksiin. Kehitysehdotukset on tiivistetty Huoneentauluun kehitysehdotuksista (LIITE1).

Verkostoyhteistyötä olisi hyvä rakentaa ikäihmisten parissa toimivien tahojen kanssa. Esimerkiksi vanhussosiaalityön, kotihoidon, omaishoidon sekä järjestöjen kanssa. Verkostoituminen voi auttaa etsivässä vanhustyössä auttamalla löytämään palvelujärjestelmän väliinputoajia. Etsivää vanhustyötä varten voi myös perustaa yhteistyöryhmän. Verkostoyhteistyö helpottaa myös hyvinvointialueen palveluihin ohjaamisessa. Verkostoyhteistyöstä voi löytyä myös väyliä diakoniatyön toiminnasta tiedottamiseen, esimerkiksi hyvinvointialueen järjestämät 75 vuotta täyttäneiden ryhmätilaisuudet.

Ikäihmisille suunnatut päivätoiminnan paikat sekä tuetun asumisen ja laitosasumisen paikat olisi hyvä kartoittaa ja luoda niihin säännölliset yhteydet. Vierailijoina näissä paikoissa voisi seurakunnasta olla myös muut työalat, esimerkiksi papit tai kanttorit. Tätä työalojen välistä yhteistyötä voisi rakentaa seurakunnassa esimerkiksi palvelutoiminnan tiimin kautta.

Tutkimuksessa suurin osa toiveista liittyi yhteydenpitoon. Yhteydenpidon pohjaksi voisi kehittää järjestelmää, jossa otetaan esimerkiksi tiettyyn ikäluokkaan yhteyttä. Yhteydenottotapa voi olla esimerkiksi yhteydenottokortti, jonka vastaanottaja voi halutessaan palauttaa. Vastavia kortteja voisi olla jaossa yhteistyökumppanien kautta. Ystäväpalvelun vapaaehtoisia on myös hyvä hyödyntää enenemässä määrin ikäihmisten kohtaajina ja keskustelukumppaneina.

Ikäihmisisten kulkemista tilaisuuksiin ja sitä kautta osallistumismahdollisuuksia diakoniatyön ja seurakunnan toimintaan voisi tukea kehittämällä vapaaehtoisten verkostoa. Tämä edellyttäisi sellaisen rakenteen kehittämistä ja tiedottamista, jossa kuljetusavun tarve ja vapaaehtoiset kohtaisivat. Myös yhteiskuljetusten mahdollisuutta voi pohtia. Poliitiikkasuositus ikäihmisten hyvinvoinnin edistämisestä Kainuussa (Mäki-Opas & Nuutinen, 2022) kehottaa julkisten

kuljetuspalveluiden järjestämistä myös syrjäseuduille palveluihin ja osallistavaan toimintaan pääsemiseksi, niiden kokoamista ja koordinoitua. Tähän haasteeseen vastaa Hellä-hanke ja sen Osallisuuden toimintamalli – kokonaisuus (Kainuun hyvinvointialue, i.a.-e). Tätä ajankohtaista kehittämishaastetta kannattaa hyödyntää ja osallistua verkostoyhteistyöhön tuomalla esille diakoniatyön näkökulmat ja mahdollisuudet esimerkiksi ikäihmisten osallistavassa toiminnassa.

Erilaiset ryhmät sekä avoin toiminta ja tapahtumat ovat ikäihmisille tärkeitä kohtaamisen ja vertaistuen paikkoja. Ryhmien ja avoimen toiminnan määrää ja kattavuutta on hyvä tarkastella. Vapaaehtoisten hyödyntämisen mahdollisuutta tällaisissa toiminnoissa kannattaa selvittää. Ikäihmisten toimintaa järjestävät myös useat muut tahot. Mahdollinen yhteistyön mahdollisuus näiden tahojen kanssa kannattaa selvittää myös palvelunohjauksen näkökulman vuoksi. Toiminnassa, johon ikäihmiset osallistuvat, on hyvä kiinnittää huomiota puheen selkokieliisyyteen ja puhenopeuteen.

Ikäihmisten tiedottamiseen on hyvä panostaa, esimerkiksi Kotiseurakuntanilehdessä, syntymäpäivämuistamisen yhteydessä tai yhteistyökumppaneiden välityksellä. Kyselyn toiveissa tuli esille erillinen ikäihmisille suunnattu moniste tai esite, jossa tarjolla olevat palvelut tulevat esille. Tällaisen esitteen tekemistä ja sen jakelukanavia kannattaa pohtia. Tiedotusta voi myös lisätä yhteistyöverkoston kautta.

Kyselyyn vastanneista vain reilu neljäsosa oli miehiä. Onko syy vähäisten vastausten määrään se, että diakoniatyön toiminta ei kiinnosta vai eikö kyselylomakkeen täyttäminen motivoinut miehiä vastaajina. Olisi mielenkiintoista selvittää esimerkiksi haastattelututkimuksella, vastaavatko tutkimuksen tulokset miesten näkemyksiä ja toiveita ja miksi miehet eivät innostuneet vastaamaan kyselyyn.

9.3 Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöprosessi kokonaisuudessaan oli antoisa ja opettavainen prosessi. Tutkimuksen tekemiseen ja tutkimusmenetelmiin perehtyminen, kyselylomakkeen laatiminen ja vastausten analysointi syvensivät osaamistani tutkimuksen tekemisestä. Tutkimuksen kirjoittaminen vaati laajaa perehtymistä ikäihmisten tilanteeseen vallitsevassa yhteiskunnassa ja Kainuun maakunnassa. Perehdyin sekä vanhuuteen elämänvaiheena että ikäihmisten palveluihin. Ennen kaikkea syvennyin kirkon rooliin vanhustyön kentällä sekä diakoniseen vanhustyöhön.

Olen toiminut työurallani kirkon nuorisotyön ja varhaiskasvatuksen työaloilla. Kirkon työ, työalat ja monet diakoniatyössäkin käytettävät menetelmät ovat minulle entuudestaan tuttuja. Diakoniatyöhön perehtyminen tämän opinnäytetyön pohjalta loi kuitenkin laajan näkymän diakoniseen vanhustyöhön ja sen sisältämiin toimintamuotoihin. Esille nousivat diakoniatyön vahvuudet kuin myös haasteet apua tarvitsevien ikäihmisten löytämisessä. Diakoniatyö sai syvyyttä ja monet sen sisältämät ilmiöt avautuivat monitahoisuudessaan.

Kyselyn vastauksissa tuli laajasti esille ikäihmisten toiveet diakoniatyölle. Toiveet kuvastivat laajasti niitä asioita, jotka ovat ajankohtaisia ikäihmisten elämässä. Nämä näkökohdat tuovat ymmärrystä ikäihmisten tilanteeseen. Näiden asioiden tarkastelu ajankohtaisen teorian sekä diakoniatyön menetelmien ja mahdollisuuksien valossa ovat luoneet ymmärryksen siihen, miten ikäihmisten toimintaa tulisi rakentaa diakoniatyössä, millaista verkostoitumista se kaipaa ja millaista toimintaa sen olisi hyvä sisältää.

Diakonian viranhaltijan ammatilliseen ydinosaamiseen kuuluu diakonian tehtäväosaamisen lisäksi vuorovaikutusosaaminen, teologinen ja arvo-osaaminen, toimintaympäristö- ja yhteisöosaaminen sekä työelämä- ja kehittämisosaaminen (Suomen ev.lut. kirkko, i.a). Diakonia-ammattikorkeakoulussa diakoniatyöntekijän kompetensseihin kuuluu hengellisen työn ja diakonisen asiakastyön osaaminen, kirkon organisaation tunteminen ja yhteistyötaidot sekä yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen (Diak, i.a).

Tämän opinnäytetyön tekemisessä korostui erityisesti työelämä- ja kehittämisosaaminen sekä työn tulosten kautta diakonian tehtäväosaaminen, joka on erittäin laaja osa-alue. Tehtäväosaamiseen liittyen diakoniatyöntekijä tarvitsee laaja-alaista osaamista monenlaisen hädän tunnistamiseksi, avuntarpeessa olevien ihmisten tukemiseksi sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi (Suomen ev.lut. Kirkko, i.a). Diakonisen asiakastyön osaamisen yksi osa-alue on yksilöiden ja eri ryhmien elämäntilanteiden ja voimavarojen tunnistaminen ja toiminta heidän elämäntilanteidensa parantamiseksi (Diak, i.a). Vanhustyötä kehitettäessä tulevat nämä asiat vahvasti esille. On kyettävä ymmärtämään kokonaisen ikäryhmän yhteiskunnallinen tilanne sekä varsinkin ikäihmisillä terveyteen liittyvät haasteet ja kuormitukset. Moniammatillisen yhteistyön merkitys on suuri. Hengellisten kysymysten ja sielunhoidollisen tarpeen tunnistaminen kuuluu diakoniatyöntekijän osaamiseen. Yksilö-, ryhmä- ja yhteistyötaitojen ja menetelmien osaaminen nousevat esiin vertaisryhmissä ja kokoavassa toiminnassa. Diakoniatyöntekijän osaamisalueet on eritelty, mutta sekä työtä kehitettäessä että ihmisiä kohdatessa työntekijä joutuu käyttämään osaamisalueiden eri puolia laajasti ja yhtäaikaaisesti.

LÄHTEET

- Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Nurmi, J., Pulkkinen L., & Ruoppila, I. (2014). *Ihmisen psykologinen kehitys*. PS-kustannus.
<https://www.ellibslibrary.com/book/9789524516518>
- Diak. (i.a.). *Osaamisvaatimukset: sosionomi (AMK), diakoniatyö*. Saatavilla 15.4.2023. <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi-amk-diakoniatyo/>
- Eläkeliitto. (i.a.). *Masennus ikääntyneillä*. Saatavilla 12.11.2022
<https://www.elakeliitto.fi/tietoa/ikaantyneen-mielenterveys/masennus-ikaantyneilla>
- F1 Suomen rakentamismääräyskokoelma. *Esteetön rakennus*. (1.10.2004)
<https://www.finlex.fi/data/normit/28203-F1su2005.pdf>
- Finne-Soveri, H. (2017) *Muuttuva maailma, muuttuva vanhuus*.
 Lääketieteellinen aikakausikirja Duodecim 2/2017.
<https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2017/2/duo13510>
- Helin, M., Hiilamo, H., & Jokela, U. (2010). *Diakoniatyö asiakkaan palveluksessa*. Edita Publishing Oy.
- Hietanen, M. (2022). Vapaaehtoiset diakonian toteuttajina. Teoksessa Hammarén, S., Hietaniemi, M., Kainulainen, S., & Kalanti, M. (Toim.). *Diakoniabarometri 2022. Muuttuva ja muuttava diakonia*. (s. 54-98) (Suomen ev.lut.kirkon julkaisuja 138. Kirkon tutkimus ja koulutus.) Grano Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2005) *Tutki ja kirjoita*. (11. p.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Jaakonaho, K. (2022) Diakonia terveydenhuollon täydentäjänä. Teoksessa Huhanantti, S., & Wallenius, W. (toim.) *Diakonia. Nyt. Näkökulmia vaikuttavaan auttamistyöhön*. (s. 158–171) Kirjapaja.
- Jyväkorpi, S., Strandberg, T., Urtamo, A., Pitkälä, K., Suominen, M., Kokko & Heimonen, S. (34(4), 2020). *Ikääntyneiden terveys, elämänlaatu, toimintakyky ja mielenhyvinvointi*. Gerontologia.
<https://journal.fi/gerontologia/article/view/99624/57593>

- Kainuun hyvinvointialue. (28.11.2022) *Palvelusetelisääntökirjat 1.1.2023 alkaen Kainuun hyvinvointialueella § 186* [Pöytäkirja, aluehallituksen kokous]. Saatavilla 25.3.2023
[https://kainuunhyvinvointialue.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Aluehallitus/Kokous_28112022/Palvelusetelisaantokirjat_112023_alkaen_\(2437\)](https://kainuunhyvinvointialue.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Aluehallitus/Kokous_28112022/Palvelusetelisaantokirjat_112023_alkaen_(2437))
- Kainuun hyvinvointialue. (i.a.-a) *Kotihoito*. Saatavilla 25.3.2023
<https://hyvinvointialue.kainuu.fi/kotihoito>
- Kainuun hyvinvointialue. (i.a.-b) *Tukea kotiin*. Saatavilla 25.3.2023
<https://hyvinvointialue.kainuu.fi/palvelut/tukea-kotiin>
- Kainuun hyvinvointialue. (i.a.-c) *Hyvinvointia edistävät palvelut*. Saatavilla 26.3.2023 <https://hyvinvointialue.kainuu.fi/palvelut/hyvinvointia-edistavat-palvelut>
- Kainuun hyvinvointialue. (i.a.-d) *Palvelutarpeen arviointi*. Saatavilla 26.3.2023
<https://hyvinvointialue.kainuu.fi/palvelutarpeen-arviointi>
- Kainuun hyvinvointialue. (i.a.-e) *Tu-le-vai-suu-den so-te--kes-kus Kai-nuu-seen - Hel-pos-ti lä-hel-lä-si (HEL-LÄ)*. Saatavilla 15.5.2023.
<https://hyvinvointialue.kainuu.fi/tulevaisuuden-sote-keskus-kainuuseen-helposti-lahellasi-hella>
- Kajaanin seurakunta. (2022). Talousarvio ja toimintasuunnitelma 2022. Toiminta- ja taloussuunnitelma 2023–2024 [Toimintasuunnitelma.]
- Kajaanin seurakunta (i.a.) *Merkkipäivämuistaminen*. Saatavilla 19.3.2023.
<https://www.kajaaninseurakunta.fi/merkkipaivat>
- Kalanti, M. (2022) Koronan vaikutukset diakoniatyöhön. Teoksessa Hammarén, S., Hietaniemi, M., Kainulainen, S., & Kalanti, M. (toim.). *Diakoniabarometri 2022. Muuttuva ja muuttava diakonia*. (Suomen ev.lut.kirkon julkaisuja 138. Kirkon tutkimus ja koulutus). Grano Oy.
- Karppinen, K., & Kuikka, M. (2020) Diakoninen vanhustyö seurakunnassa. Teoksessa Thitz, P., Malkavaara, M., Rättyä, L., & Valtonen, M. (toim.). *Diakonisen hoitotyön perusteet ja käytäntö* (s. 196–209). Diak Opetus 6.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/345797/DIAK_Opetus_6_web.pdf?sequence=2&isAllowed=y

- Kiiski, J. (2013). *Diakoniatyöntekijä – Rinnallakulkija ja kaatopaikka*. Diakoniabarometri 2013. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 33.
<https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/1588/viewmode=infoview/qsr=diakoniabarometri%202013>
- Kirkon tilastot. (2022). Saatavilla 9.3.2023.
<https://www.kirkontilastot.fi/viz?id=240>
- KJ 1055/1991. Kirkkojärjestys 8.11.1991/1055 v.1993
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>
- KL 1054/1993. Kirkkolaki 26.11.1993/1054.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054#O1L4>
- Koski, J., Lehtonen, A., Nyfors, H., Kantala, K., Muurikainen, A., Pitzén, L., Karjalainen, P., Rikkonen, P., Lampén, K., & Helosvuori, R. (2005). *Usko, toivo ja rakkaus – voimavaraksi vanhuudessa*. Kirkon vanhustyön strategia 2015. (Suomen ev.lut.kirkon keskushallinto sarja C 2005:5). Kirkkohallitus.
<https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/1197/viewmode=infoview/qsr=usko%2C%20toivo>
- Koskinen, S. (2004). Ikääntyneiden voimavarat. Teoksessa Kautto, M. (toim.), *Ikääntyminen voimavarana. Tulevaisuusselonteon liiteraportti 5*. (s. 24-90). (Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 33/2004). Edita Prima Oy.
https://vnk.fi/documents/10616/622938/J3304_Ik%C3%A4%C3%A4ntyminen%20voimavarana.pdf/7660c14f-763b-485e-9a56-eff59c1bfd7c
- Kuusimäki, K. (2012). Diakonia suomalaisen yhteiskunnan murroksessa. Teoksessa Gothóni, R., Helosvuori, R., Kuusimäki, K., & Puuska, K. (toim.) *Kantakaa toistenne kuorimia*. Diakoniatyön perusteet ja käytäntö. (s. 31–41). Kirjapaja.
- Lähteenmäki, M. (2022). Yksinäisyys – enemmän kuin kuulluksi tai kohdatuksi tulemisen perustarve. Teoksessa Huhanantti, S., & Wallenius, V. (toim.) *Diakonia. Nyt. Näkökulmia vaikuttavaan auttamistyöhön*. (s.71–85). Kirjapaja.
- Metsämuuronen, J. (2006). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. (3. uud. p.). Gummerus Kirjapaino Oy.

- Mäki-Opas, T. & Nuutinen, T. (2022). *Politiikkasuositus ikäihmisten hyvinvoinnin edistämisestä Kainuussa*. Itä-Suomen yliopisto. Saatavilla 23.4.2023. https://studentuef.sharepoint.com/sites/www-documents/Jaetut%20asiakirjat/UEF_Kainuu_politiikkasuositus_sa_avutettava.pdf
- Niemelä, Pauli. (2007). Vanhuus ja turvattomuus. Teoksessa Seppänen, M., Karisto, A., & Kröger, T. (toim.) *Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä* (s. 167–179). PS-kustannus.
- Ovet auki – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026. (2020). <https://evl.fi/documents/1327140/77189567/suomen-ev.lut.kirkon-strategia-vuoteen-2026.pdf>
- Puuska, K. (2012). Diakoniatyö ryhmissä ja lähiyhteisöissä. Teoksessa Gothóni, R., Helosvuori, R., Kuusimäki, K., & Puuska, K. (toim.) *Kantakaa toistenne kuorimia. Diakoniatyön perusteet ja käytäntö*. (s. 111–150). Kirjapaja.
- Pöyhönen, P. (2015). *Suomen Evankelis-luterilaisen kirkon rooli vanhustyössä*. [Väitöskirja, Helsingin yliopisto]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1586-7>
- Read, S. & Suutama, T. (8/2008). *Elämän tarkoituksellisuuden muutokset iäkkäillä ihmisillä 16 vuoden pitkästä tutkimuksessa*. Artikkelinä Gerontologia. <file:///C:/Users/virve/Downloads/EL%C3%84M%C3%84N%20TARKOITUKSELLISUUDEN%20MUUTOKSET%20I%C3%84KK%C3%84%20....pdf>
- Rotkirch, A. (8.4.2021). *Vanheneminen on etuoikeus*. Vanhustyön keskusliitto. <https://vtkl.fi/vanheneminen-on-etuoikeus>
- Ryökäs, E., Gävert, T., Ikonen, T., Kainulainen, S., Saarelainen, S-M., & Salminen, V-M. (2022). Muuttuva ja muuttava diakonia. Teoksessa Hammarén, S., Hietaniemi, M., Kainulainen, S., & Kalanti, M. (Toim). *Diakoniabarometri 2022. Muuttuva ja muuttava diakonia*. (Suomen ev.lut.kirkon julkaisuja 138. Kirkon tutkimus ja koulutus). Grano Oy.

- Sosiaali- ja terveysministeriö. (i.a.-a) *lääkäiden ihmisten palveluja ja etuuksia koskevaa lainsäädäntöä*. Saatavilla 15.5.2023.
<https://stm.fi/lainsaadanto/iakkaat-ihmiset>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (i.a.-b) *Palveluseteli*. Saatavilla 25.3.2023
<https://stm.fi/palveluseteli>
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2020. *Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020-2023. Tavoitteena ikäystävällinen Suomi*. ()osiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:29) <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5457-1>
- Suomen ev.lut. Kirkko. (i.a.) *Diakonian viranhaltijan ydinosaamiskuvaus*. Saatavilla 15.4.2023. <https://kirkonydinosaaminen.fi/diakonian-viranhaltija.html>
- Tenkanen, R. (2007). Sosiaalityö ja kotona asuvien vanhusten ongelmat. Teoksessa Seppänen, M., Karisto, A., & Kröger, T. (toim.) *Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä* (s. 181–192). PS-kustannus.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-a) *Keskitetty neuvonta ja asiakasohjaus*. Saatavilla 25.3.2023 <https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/muuttuvat-vanhuspalvelut/keskitetty-neuvonta-ja-asiakasohjaus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-b) *Kotihoito*. Saatavilla 25.3.2023
<https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/muuttuvat-vanhuspalvelut/kotihoito>
- Tilastokeskus. (i.a.-a). 11lj--*Väestörakenteen ennakkotiedot alueittain 2022M01*-2023M01**. [tietokanta]. Saatavilla 18.3.2023
https://pxweb2.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vamuu/statfin_vamuu_pxt_11lj.px/
- Tilastokeskus. (i.a.-b). 139f -- *Väestöennuste 2021: Väestö iän ja sukupuolen mukaan alueittain, 2021–2040* [tietokanta] Saatavilla 18.3.2023
https://pxweb2.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaenn/statfin_vaenn_pxt_139f.px/
- Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. (2020). *Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita*.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/305021/Kyselytutkimuksen-mittarit-ja-menetelmat-2019-Vehkalahti.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Uotila, H. (2011). *Vanhuus ja yksinäisyys. Tutkimus iäkkäiden ihmisten yksinäisyyskokemuksista, niiden merkityksistä ja tulkinnoista*. [Väitöskirja, Tampereen yliopisto].
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66801/978-951-44-8553-4.pdf?se>
- Vaarama, M., Mukkila, S., & Hannikainen-Ingman, K. (2014). Suomalaisten elämänlaatu nuoruudesta vanhuuteen. Teoksessa Vaarama, M., Karvonen, S., Kestilä, L., Moisio, P., & Muuri, A. (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2014* (s. 20–39). Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.
- Vehkalahti, K. (2014). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Finn Lectura.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/305021/Kyselytutkimuksen-mittarit-ja-menetelmat-2019-Vehkalahti.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Vilka, H. (2005). *Tutki ja kehitä*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vilka, H. (2007). *Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet*.
https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98723/Tutki-ja-mittaa_2007.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Wikipedia. (i.a.) *Kajaani*. Saatavilla 9.3.2023. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Kajaani>
- Ylä-Outinen, T. (2012). *Ikäihmisten arki – Kotona asuvien ja palvelutaloon muuttaneiden ikäihmisten kertomuksia jokapäiväisestä elämästä*. [Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto].
https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/11649/urn_isbn_978-952-61-0974-9.pdf?sequence=1

LIITE 1. Huoneentaulu kehitysehdotuksista

Verkostoituminen

- Verkostotyö ikäihmisten parissa toimivien tahojen kanssa
 - Etsivän vanhustyön työryhmä
 - Palvelunohjaus, tiedotus
- Yhteyksien luominen päivätoiminnan paikkoihin sekä tuettuun- ja laitosasumiseen (yhteistyössä muiden työalojen kanssa)
- HELLÄ - hanke, Osallisuuden hankintamalli

Yhteydenpito ikäihmisiin

- Järjestelmä, jossa esim. kohdataan tai tiedotetaan tiettyä ikäluokkaa
- Vapaaehtoiset kohtaajina ja keskustelukumppaneina

Rajoitteiden huomiointi

- Palvelusetelien käytön mahdollisuuksien kartoittaminen tilaisuuksiin kulkemisessa
 - HELLÄ-hankkeen Osallisuuden hankintamalli
- Vapaaehtoisten verkosto palvelemaan liikuntarajoitteisten tarpeita
- Mahdolliset yhteiskuljetukset tilaisuuksiin
- Puheen selkokieliyys ja puhenopeuden huomiointi

Ryhmät ja avoin toiminta

- Tarpeellinen määrä
- Yhteistyön mahdollisuus
- Ystäväpalvelun vapaaehtoisten hyödyntäminen

Tiedotus

- Tiedottamisen tehostaminen
 - mm. Kotiseurakuntani, Koti-Kajaani, syntymäpäivätervehdykset
- Erillinen tiedote diakoniatyöstä ikäihmisiä varten
 - Jakaminen mm. yhteistyötahojen kautta
- Hyvinvointialueen ikäihmisten tiedotustilaisuudet

LIITE 2. Kyselyn saatekirje

Arvoisa tutkimukseen osallistuja, opiskelen diakoniksi Oulun Diakonia-ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyötä Kajaanin seurakunnan diakoniatyölle. Opinnäytetyöni on tutkimus, jossa kartoitetaan kajaanilaisten yli 80-vuotiaiden tarpeita ja toiveita diakoniatyölle. Kyselylomake lähetetään 1941 syntyneille kotona asuville Kajaanin seurakunnan jäsenille. Tutkimuksen tulosten perusteella on tarkoitus kehittää Kajaanin seurakunnan diakoniatyön vanhustoimintaa seurakuntalaisten tarpeita vastaavaksi.

Kyselyyn vastataan nimettömästi, eikä vastaajan henkilöllisyys paljastu tutkimuksen missään vaiheessa. Halutessasi voit täyttää kyselyn yhdessä avustajan kanssa. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Kyselyyn vastaamalla annat suostumuksen vastaustesi käyttöön tässä tutkimuksessa.

Tämä kirje sisältää kyselylomakkeen ja palautuskuoren. Vastattuasi kyselyyn voit palauttaa sen oheisessa palautuskuoressa postin kuljetettavaksi. Palautuskuoren postimaksu on valmiiksi maksettu.

Kirje sisältää myös lapun, jonka välityksellä voit jättää puhelinnumerosi ja yhteydenottopyynnön diakoniatyöntekijöille. Voit palauttaa yhteydenottopyynnön samassa palautuskuoressa kyselylomakkeen kanssa. Yhteydenottopyyntö pidetään erillään kyselyn vastauksista, eikä henkilöllisyytesi paljastu sen perusteella.

Kyselyyn voit vastata myös sähköisesti. Kyselyyn pääset vastaamaan Kajaanin seurakunnan nettisivuilla. Linkki kyselyyn löytyy etusivulta Ajankohtaista –otsikon alta.

Vastausaikaa on perjantaihin 10.2. asti. Palauta vastauskuori postiin viimeistään tällöin.

Juuri sinun vastauksesi saaminen on meille erittäin tärkeätä, jotta voisimme ottaa toiveesi ja ajatuksesi huomioon kehittäessämme työtä. Kiitämme lämpimimminkin vastauksestasi!

Jos sinulla on kysyttävää tutkimuksesta, vastaan mielelläni.

Diakoniopiskelija Virve Heikkinen

Yhteydenottopyyntö

(vapaaehtoinen)

Jos haluat, että diakoniatyöntekijä ottaa sinuun yhteyttä, kirjoita alla olevalle riville puhelinnumerosi ja palauta vastauslomakkeen mukana palautuskuoressa.

puhelinnumero: _____

Diakoniatyöntekijä soittaa sinulle kevään 2023 aikana.

Kiireellisissä pyynnöissä voit ottaa yhteyttä seurakunnan vaihteeseen.

Tämä yhteydenottopyyntö pidetään erillään kyselystä, eikä sinua sen perusteella yhdistetä kyselyn vastauksiin.

Kyselytutkimus

Tämän kyselyn avulla selvitetään yli 80 -vuotiaiden ikäihmisten toiveita ja tarpeita Kajaanin seurakunnan diakoniatyön kehittämiseksi.

1. Sukupuoli. Valitse oikea vaihtoehto.

- Nainen
 Mies

2. Ikä. Valitse oikea ikähaitari.

- 80-84 vuotta
 85-90 vuotta
 91 vuotta tai vanhempi

3. Mitkä seurakunnan diakoniatyön toimintamuodot ovat sinulle tuttuja?

Valitse ne vaihtoehdot, jotka ovat tuttuja. Voit valita useita vaihtoehtoja. Sinun ei ole tarvinnut osallistua kyseiseen toimintaan, riittää että tiedät sen olemassaolon. Olet esimerkiksi nähnyt mainoksen tai kuullut kyseisestä toiminnasta.

- Vanhusten kirkkopyhä
 Retki- ja virkistyspäivät (esim. Kultaisen iän päivä)
 Vertaisryhmät (esim. suru- ja leskiryhvät)
 Yhteisöruokailu (esim yhteinen keittiö)
 Kotikäynnit
 Diakonian laitosvierailu
 Diakonian vierailu päivätoiminnassa
 Keskusteluapu ja sielunhoito (tapaaminen seurakunnan tiloissa tai puhelimen tai netin välityksellä)
 Ruoka-apu tai taloudellinen avustaminen
 Ystäväpalvelu
 Vapaaehtoistoiminta
 Jokin muu, mikä?
-

4. Mistä saat tietoa diakoniatyön toiminnasta?

Valitse niiden vaihtoehtojen ruudut, joista saat tietoa toiminnasta. Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Kainuun Sanomat
 - Kotiseurakuntani -lehti
 - Koti-Kajaani
 - Vuolijokilehti
 - Seurakunnan nettisivut
 - Radio
 - Sosiaalisen median kautta (esim. facebook ja instagram)
 - Muilta toimijoilta (esim. aikuissosiaalipalvelut, kotihoito)
 - Tuttaviltani
 - Muualta, mistä?
-

5. Millaisissa tilanteissa olet kohdannut diakoniatyöntekijän viimeisen kolmen vuoden aikana?

Valitse toiminnot alla olevasta listalta. Voit valita useita vaihtoehtoja.

Diakoniatyöntekijällä tarkoitetaan seurakunnassa työskenteleviä diakoneja ja diakonisseja. Vanha nimike heille oli seurakuntasisar.

- Jumalanpalveluksen yhteydessä
 - Retken tai virkistyspäivän yhteydessä (esim. Kultaisen iän päivä)
 - Tapahtuman yhteydessä
 - Vertaisryhmässä (esim. suru- tai leskiryhmä)
 - Yhteisöruokailun yhteydessä (esim. yhteinen keittiö)
 - Jouluruokailun yhteydessä (esim. Ruokala Eineksessä)
 - Diakoniatyöntekijä on vieraillut kotona
 - Diakoniatyöntekijä on vieraillut laitoksessa (esim. sairaala, palveluasuminen ym)
 - Diakoniatyöntekijä on vieraillut päivätoiminnassa
 - Käynti diakoniatyöntekijän vastaanotolla
 - Puhelimen välityksellä
 - Sähköpostin / somen / netin välityksellä
 - Jossain muualla, missä?
-

6. Onko ikäihmisten tarpeet mielestäsi huomioitu seurakunnan tapahtumissa ja toiminnassa tarpeeksi hyvin? (esim. esteettömyys, kuulo- ja näkörajoitteet)

Valitse sopiva vaihtoehto.

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

7. Millaisia ikäihmisten tarpeita toivoisit seurakunnan toiminnassa huomioitavan, että pystyisit osallistumaan tapahtumiin ja toimintaan?

Kirjoita vastauksesi alla olevaan tilaan.

8. Millaisia toiveita sinulla on diakoniatyölle?

Kirjoita vastauksesi alla olevaan tilaan.

9. Millaisilla tavoilla diakoniatyö voisi vastata näihin toiveisiin?

Kirjoita vastauksesi alla olevaan tilaan.
